

No Rigas lihds Taschkentai.

Zelojuma apraksts

no

apakšchofizeera **P. Bernarda.**

Rigā, 1900.

P. Behrsina grahmatu pahdotiwas apgahdibā,
Suworowa eelā Nr. 22. | Tehrbatas eelā Nr. 14.

SEPT. 1949

91
— 212

No Rigas lihds Taschkentai.

Zelojuma apraksts

no

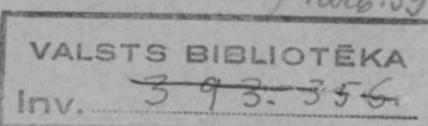
apakšchofizeera P. Bernarda.

Rigā, 1900.

Apgādājis P. Behrsīnsch, Suvorowa eelā Nr. 22.

91(c) Parb. 59

1953

0309100932

(n)

Дозволено цензурою. Рига, 27 марта 1900 г.

Drukājis H. Allunans, Jelgavā, Veelajā eelā Nr. 21.

Его Благородію

Поручику

ВАЛЕРІАНУ ЕРОФЕЕВИЧУ
БѢЛОЛИПЕЦКОМУ

на память

отъ автора.

Pahr Melno juhrs.*)

Dsimtene jau bija tschetri tuhstoschi werstu aif muguras... Melnās juhrs kasta malā domigi noluhtojos nemeerigōs juhrs wilnōs, kurōs lejni ūchpojas twaikonis „Св. Николаи“, ar kuru man bij no Odesas jaaisbrauz. Pirmo reis es biju tik tahlu no tehwijas, pirmo reis luhlojos nepahrredsamā juhrā. Viski bes miteschanās atstās pret kastu un ūschlikha baltās putās. Laiks bij miglains un nemeerigs. Sirdi ar bij nemeerigi, dodotees tahlā ūschumā, preti nesinamai nahkotnei. Wehl nebiju ne pušzela nobrauzis, wehl bij japahrbrauz diwas juhrs. Mans zeka mehrkis bij — Turkestana.

Luhk, atskaneja pehdejais signals, twaikona rati sahka ūchelt uhdeni baltās putās un mehs sahkām no eesahkuma lejni, bet tad ahtrak un ahtrak attahlinates no Odesas. Weenā azumirkli wiſs apklusa, kā nomiris. Nedfirdejām wairs pilsehtas trofchna, ratu dahrdeschanas un walodu ūkanas. Wiſs, wiſs tas apklusa, it kā ūjusdams aissbraukšchanas azumirkla ūwarigumu. Wehl maſu gabaliku, un tad Odesas kasti iſſudis muhſu azim. Daudsi, warbuht pirmo reis atraſdamees uſ juhrs, ruhpigi raugās pehz preekſchmeta, kur nogreest sawu ūnkahrigo ūkateenu, bet brihwā juhrā neredi neka zita, kā uhdeni un debesi. No daudseem es dſirdeju, kā neaprafstamas juhtas pahrnemot zilweku pirmo reis atrodotees uſ juhrs un pats ūjutu, kā ūrds, ūkodama prahta eedomām, sahka ūkstet dauds ahtrak. No kasta malas ūschchas rokas wehl wižinaja ūkabatas drahminas un ūpures, wehl zik nezik wareja iſſekirt zilwefus... Ardeewu, Odesa! Ardeewu ari no behrnu deenam mihiā, tahlā dsimtene!

Kad beigās kasts paſuda iſ azim, es ūjuku apluhkot ūgi un lihdsbrauzejus. „Kur juhs brauzat? Waj pirmo reis esat uſ juhrs?“ tā dſird weens otru jautajam. Visi ūchhe zilweki, kuri ūkundi atpākal dſihwoja tikai preekſch ūewis, domaja tikai par ūkām personigām inte-

*) Talab ka ūkitejēmi apgabals no Rīgas lihds Melno juhru nebuhs ūschlikha ūschchs, tad par ūcha apgabala ūemi un laudim neko neteikkhu, bet eesahkshu aprakstu ar ūlojumu pahr Melno juhru.

refem, tagad bauda weenu dīshwi un weenās domas. Viñi wini nu uſtizas juhras wilni kļehpi, pilnigi ūjuhtas winu warā un ūchi wara tuwina un ūweeno ūveschus zilwelus kā brahlus.

Uſ ūga ir ūewiſčki daudz kareiwi. Tur wezs, ūirms palkawneeks brauz uſ Kaukasi, tur kaptēins atgreeschas uſ Taschkent... Jauns ofizeers taisfās nonemt fotografiju, par peemiku patiħkamam ūlojumam. Pirmo reiſ uſ juhras, jau labi tahlu no ūmes, ūjutu, zīl tihrs un ūwaigs te gaifs. Juhras wilni lehni ūchypoja muhsu twaikoni. Deena jau beidsās. Wakara krehſla pahrlaidas pahr juhru. Saule, kā milſiga, uguṇiga ūpa nogrima wilnōs. Šwaigā wakara wehſma wilinat wilina katu uſ ūga wirfas eeelpot pilnu kruhti maigā deenwidus gaisa. Tahlu no ūmes ūche waldija patiħkama, jautra dīshwe. Tur nodedſis muſikants, ar kailām, bronſa lihdsigām kruhtim, beeſeem melneem mateem un de- dīsigām deenwidneeka azim, pahrfahrees par ūga malu, puhsch ūleiti, tur kahds pusdužis gruſinu uſwelt ūehri: „Въ полдневный жарь, въ долинѣ Дагестана...“ Pee ūkaidrās deenwidus debefs jau parahdijās mehneſis, ūidrabodams juhras wilnus ar ūwu ūtantafisko, burwigo gaismu. Ilgi es luhkojos, kā ūpehlejās ūche Melnās juhras wilni, pahrdomadams tuhksioshas domas. Gruſini jau eetinās ūwās ūrogainās burkās un likās pee meera. Uſ ūga wirfas palika retaks. Tomehr ūela dala ūnauða ūepat, tihrā ūgaisā, apnehmūſches ūwabit uſ ūga wirfas ūisu nakti. Es ari apķehru ap ūlezeem ūwu ūleko kareiwi mehteli un no juhras mahmūķas wilneem ūeſchuhpots, eemigu ūldā, ūeetā ūeegā...

Nahkamā rihtā, apstahjotees Ēipatorijas oſtā, muhs apšweiza Krimas deenwidus jaukais kraſts. Braukdam iaur Sewastopoli, Jaltu, Feodosiju un Kertschu un pakawedamees katrā pa pahra ūndam, warejām pa-wirſhi apluhlot Deenwidus-Kreewijas eewehrojamaķos jaukumus. Ūewiſčku wehribu pelna Jalta, ar ūwu bagato deenwidus ūlumu, tihrām eelam un neparasti ūwaigo, weseligo klimatu. Kertschā, pehdejā Krimas oſtā, atwadijamees ar ūcho Deewa ūwehito ūmes ūlhriti, ūgatawodamees uſnemt jaunus ūespaidus Kaukasijs pilſehtās un kalnōs.

Gar Kaukasijs wakara kraſtu.

Beidsamā laikā Kreewija ūhēk wairak wehribas ūeegreest Kaukasijs wakara kraſteem. Viñur ūek ūnats, kā ūchā bagatā ūmē ūewest wairak dīshwibas. Un luht, gar ūcho paſchu Kaukasijs kraſtu man ūchoreis bij

jabrauz, bij pirmo reis jareds Kaukasijsa. Laika gan bij māj un mani no-
wehrojumi buhs deesgan aprobeschoti, bet tomehr, kas bij redsamis, to redseju.

Jau no ķuga wirschas usluhkojot krastu bij japahrleezinas, kā buhs
jaeepasihstas ar bagatu, apbrihnōjami krahschnu semi. Katra dabas mi-
letaja īrds, tuwojotees Kaukasijsai, puķstēs fawadi. Sahkot no Nowo-
rossījskas, tahlu welkas beesi muhscha meschi. Kugis dobas teem ahtri
garam, weenumehr wairak us deenwideem; azim atweras jauni skati.
Nemanot īrds pildas ar usbudinoſchu preeku, mehle atteizas iſteikt juhtas
wahrdōs, azis uſtraukti maldas pa juhru, pa kraſteem, it kā baididamās
iſlaift neaplukotu kaut weenu ūkātu no burwigās ponoramas. Žik jauka
tu, nepahrredsamā, muhscham teiksmainā un dzejas pilnā juhra ar tikk
faredsamu baltu punktu — juhras wehja iſbalinato ūheli tahlajā,
gaifchi ūkātuhdens tukfnesi! Žik ūlaweni Kaukasijsas kraſti, ar ūweem
nepeejameem ūlneem, besdibina grāvam un aifam! Wezās preedes,
reekstu ūki, milsigee osoli us ūtahwās kraujas malas un meschs, meschs,
bes gala, bes robeschās, steepdamees augstu un tahlu pa ūlneem, lihds
pat padebeschēem... Bet luhk — noejoſchās ūtales ūhrtota parahdas
pirmā, ledainā ūlnu ūrſotne. Nefawaldama ūvara ūauschās iſ azim,
redſot ūcho dailumēem, ūcho ūdeewiſchko dzejū ūfemes ūrſū.

Kur ween tik apstahjamees pee kraſta, es ūteidsos ūlnoſ, kaut us
maſu laizinu aplukot apfahrtni, eeelpot brihwo Kaukasijsas ūlnu gaiſu.
Meschu widū ūchur tur atrodas iſzirsti ūlukumi, apkahrt redsamī ūtrahd-
neku pulzini un ūchur tur pazelas ugunkura duhmi. Bet ūchahdi ap-
ſtrahdati ūfemes ūtuhriſchi wehl ūlningi ūfauhd milsigā, besgaligā meschā,
kursch eefahkas no ūfachas juhrmalas un welkas tahlu, ūmē eekschā, ū-
zeldamees augstač un augstač un beigās ūweenodamees padebeschōs ar
ſneegaino ūrſotni.

Neeeradusčam ūlwekam ir drīhs janogurſt, ūtaigajot Kaukasijsas
ſuļnos. Daschreis ir jalehz no akmena us akmens pa ūlnu upju ūtra-
jeem wilneem, jarahpjās ar dſihwibas breenmā ūtahwā gluđā ūlnti, ja-
leen zaur ūeſeem, ūfeem un ūtihgaineem augeem, ūkri kā ūtri ūtik ūtijas ap-
koem un ūtuhmeem. Ūku ūki Seemelu-Kaukasijsas ūtakara ūfusē ir
maſ, bet ūtstopami wairak tikai ūlpu ūki ūfeschi. Te aug ūsoli, ūſchi,
Greeķijas ūtābi u. z. ūsoli ūtstopami lihds 10 arſchinam apkahrtmehrā.
Augstač aug ūtastani, ar elhdameem augkeem, ūamschita un ūtarkanais ūki.
Kruhmu ir ūfai maſ. Winku ūweetā daschreis ūlelā mehrā aug ūtihgains,
ehrſchākains augs, kursch ir nezaurejams neween ūlwekam, bet pat medi-
neeka ūnūm.

Reekslī, īastani, sībles, mescha augļi un dašchadas ogas mehtajas meschā bes kahdas uſraudſibas. Wehl tagad, septembra beigās, te fastopams daudsums ūwaigu augļu. Tā tad ir ari itin dabigi, ka mescha zulku, stīru, lahtsħu un zītu ūwehrū te ir paħrpilniba. Wispahrigi fakot Kaukasijs ir medineeku paradise.

Pirmā Kaukasijs pilsehta, kurā peestahjamees, bij Noworosijſka. Wina stahw paſčā juhras malā. Te redzejām zelam jaunus namus, noliktawas, kantorus. Wifas malas peekrautas ar buhwmaterialu. Tā tad war redset, ka Noworosijſkas ihstā wehrtiba peeder wehl nahfotnei.

Aitstahjot Noworosijſku, ilgi wehl noluħkojos tāi pafat, liħds wairs nebij taħluma deħt nekas iſſekirams. Krafs, kursħ wehl weenumeħr bij redsams kreisħa puſē, fahla rahdit sawadu bildi. Wairak stundas no weetas jau redzejām tikai failas klinis. Saweem afeem galeem winas taħlu eesteepjas juhrā, draudebamas laiwinai jeb fugim neisbehgamu paſuſħanu, ja tikai eedroschinatos winām tuwotees. Kā gan te wareja no- wehrot un uſgluħnet paħrgalwigo konterbandneeku laiwas, kurās senajōs Kaukasijs nemeerigōs laikōs peegahdaja tħcherkeſem pulveri un patronas? Kur tikai preejams krafs un zik nezik salumia, tur ari redsamas eedsiħ- wotaju nometnes. Bet fuki reti kād peestahjas schaħs weentuligōs stuħrōs. Wini iſmet enkurus juhrā, bet no krasta peenahk laiwinas uſnemt un nobot paſascheerus, gaiddidamas kuga kā debefu mannas, kursħ eedsiħwo- tajeem atwed nedeklam nedabuto pastu u. t. Wasarā wehl fuki nostahjas beesħak, bet seemā, kād stipree wilai trauzè juhrā iſmet enkuru, tas no- teek loti reti. Un schis ir weens no teem apstahlkleem, kursħ kawē Melnās juhras austruma krasta kolonijsaziju.

Keisara Nikolaja laikōs, kād muhſu waldbai bij jaapfargà nepa- dewigo kaukaseeschu satiķme ar turkeem un angļu agenteem, ſcho ween- tuligo nomal u ūħġi kieni. Breeſmu brihdī newareja ne tif ween laikā peestiegtees palihgā, bet pat dabut finas par draudosħam breeſmam, tā ka nelaimigo garnisonu wareja pawisam iſniħzinat, bes ka kahds tam laikā waretu fneegħ palihgu.

Taifni weenai taħdai eewehrojamai weetai, Michaila zeetokħni, bij jaħrau garam. Trihsdesmitajōs għad- oħra schejenes garnisons pastah- weja no weenas rotas, kād uſreis dabu ja finat, ka 10,000 eenaidneeku tuwojotees gar krasta malu, lai pa weenam iſniħzinatu freewu apzeetina- jumus. Garnisona preekschneeks, għiekk Siko, fapulzeja ūhus apakſ- neekus un pasinoja par neisbehgamo nahwi, u smudinadams, labak wiseem nomirt, nekk krixt tħcherkeſu rokka. Tad iſnahza is frontes apakſ- kareiws

Ösipows un augstārdigi apnehmās ußsprahdsinat pulwera pagrabu, lai lihds ar māso garnisonu mirtu ari eenaidneeks. Kad tscherkeši eebruka apzeetinajumā, masais apsargataju pulzinsch sapulzejās ap pulwera pagrabu un Ösipows aissbedsinaja to. Notika sprahdseens un išnihzinaja tā garnisonu, kā ari tscherkešus.

Ais kalnu spraugam zilweku dīshwokli tikko faredsami. No tureenes dolas eedshwotaji uß krasta malu un ūwās mājās laiwinās steidsas preti lugim. Sche fastopamas tikai austrumneku fisionomijas un apgehrbi — tee laikam bij Maš-Asijas greeki. Ari pee mums, uß palubas, bij dauds tāhdu subjektu. Lihds paschāi Batumoi zita neka neredsjām laiwinās, kā armenus un greekus. No kafakeem, tscherkesem un freewecem ne wehsts... Senlaiku Kaukāsijas administrācija ar wiseem spehkeem zentās apmetinat Melnās juhras peekraisti ar deenwidus eedshwotajeem. Agronomu Hatisowu suhtija ispehbit Kaukāsijas krastu nometinasčanas jautajeenu un beigās nahza pee tās pahrlezzibas, kā no freewu kolonisteem te nebuhs nekahda labuma, jo dahrsu, wiħna un tabakas kultura war pilnigi felt tikai armenu, greeku un wisbahri deenwidneku rokās. Hatisowam tad ari usdewa nometinat apgabalu tikai ar deenwidnekleem, kuru rokās ari wehl tagad stāhw Kaukāsijas peekraiste.

Iz taisni japreezajās par scho deenwidus behrnu groziju. Mahfīligi aptinis ūwu ūarkanu fesku ar warawihksnes krahsainu ūhda banti, ūwōs ūchaurošs bilšču stilbōs, kuri augstaļ top plataki un plataki, lihds beigās nokarās kā maiši, malejās, bronšam lihdsigās kruhtis, wini drošhi stāhw mājās laiwinās, nelikdamees ne ūnot, kā to ūwaida juhras wilni kā reekstu ūchaumalu; pa kugu borteem wini ūtaigā kā pa eelu, ūeelahdē ūwu laiwinu ar mužam, pakam un ūitu ūahdinu un tad atkal dolas atpakaļ uß krasta, te augstu pazeldamees, te atkal eeslihdedami wilni dīšlumā. Wini pilnigi besbehdigī. Tanis paschās ūchaumalās — laiwinās tee doſees pa ūeezdesmit ūeršču ūchaubigajā juhrā guhſtit delfinus un iſmest tihklus.

Delfini gandrihs ūisu ūelu, bes miteschanas, ūhleneem ūeen metās ap ūugi. Dāſchreis ūee isschaujas augstu gaisā, kā putni. Leelakee un ūmagakee welas ūemi ūhdens, ūugim papreekšču, kā melni riteni.

Tahlač ūwu wehribu ūegreesu palubas publikai, kura ūtāhweja ar elkonem uß borta atspeedusees, raudsidamees ar ūukahribu, kad ūeestahsees laiwinā. Ūefeli bari ūreewu ūemneku — aīsgahjeju atstahja ūugi, ūahreedami laiwinās. Bij aīsgrahbjoſchi redjet, kā ūisi ūchee no-gurusčee ūirmgalwji un ūirmgalwes aīsneſa ūweschumā pehdejo dīsimtenes

ſemes ſaujinu nonehſatās wihsēs, kā weenteefigee, baltmatainee jaunelli, kuri ſawā muhſchā wairak neka nebij redſejufchi, kā rudsū tihrumu un ſalo ſtepi, ar ſahgeem aīs muguras, zirwejem aīs joſtas, ſaineem aīs plezeem, ſchee maſee behrni, kuri bailigi ſterſijas pee mahtes bruntscheem, kā wiſi wini tik nebroschi, kā aitas, nokahpa pa trepm laiwinās, raudſidamees uſ juhru ar bailem. Luhk, wini jau noſehſtas laiwinās, kā latram gadas, gandrihs weens uſ otra, uſturedamī pilnigu freewu ſemneeku weenteefibu. Tab, pagreeruſchees wehl reiſ uſ dſimtenes puſi, tee pahrmet kruſtu un, nopuhtuſchees, atwadas uſ wiſu muhſchu no winas. Tahlač toſ jau pahrnem domas par jauno ſemi, wini iſtinkti ſajuht, kā tur wairs nebuhs pehz winu paradigmeeem, pehz winu pareiſtizigās tizibas, ſeme wairs nebuhs ta, darbs, dſihwe, nekas wairs tas, kā lihds ſchim bijis. Tur wairs newilnos tee nepahrredſamee rudsū lauki, neaſkanēs wairs tas ſahdſchas baſnizas fwans, newilkſees pa paſihiſtamo zelu wairs tee wehrſchu bari, tſchihkſtoſchōs ratōs ...

Ir jabrihnojas par Kaukasijs kraſtu reto apdſihwoſchanu. Daſchreiſ brauz weſelām ſtundam un nekur neredsi ne maſaſā ſihames no zilweku dſihwoſkleem. Še wiſa ir tik pilnigi, bet truhkſt tikai zilweka, ſaimneeka, kā waldu tās wehl neiſſinatās, ſlepenās mantas, kuras ſlehpjas ſirmās Kaukasijs klehpi. Wairak gadu ſimteai jau ir pagahjuſchi, kamehr Kaukasiju wehſture aiffſahrus, bet lihds ſchim laikam zilweki te miht tikai retōs ſemes ſtuhrōs, upju eetekās, un tepat wehl ſlimo ar drudſi un mirſt. Wezā Kaukasijs ir gruhti pahrwarama. Tagad wiſmaſakais war apmeerinatees ar to, kā zelojumi pa Kaukasiju naw wairs ſaweenoti ar tām breeſmam, kā agrak. Wezōs laikōs wiſa Kaukasijs peekraſte bij iſts laupitaju pereklis. Frantschu zelotajs Schardens, 17. gadu ſimteni braukdams pa to paſchu juhras zelu, pa kuru mehs tagad brauzām, rafſta ſchahdi:

„Kugi, kās brauz no Feodosijas uſ Mingreliju, wairak weetās pee Kaukasijs kraſta iſmet enkurus. Tur wini ſtahw weenu jeb diwas deenās un ſchāi laikā kraſtu apſtahi puskaili, aīns kahrigi laupitaji, kuri puhleem ween ſteidsas iſ kalneem. Ar tſcherkeſeem ir jatirgojas un jaſarunajas tikai ar ſlanti rokā. Ja kahdam no kuga laudim jaiseet uſ kraſta, no tſcherkeſeem teek nemti par katu kuga zilweku 3 zilweki kihlam. Prezes teek iſmainitas ar wiſadas kahrtas wehrgeem, medu, waſkeem, ſchakalu ahdam u. t. t. Mainu iſbara ſchahdā kahrtā: kuga barka pee brauz kraſta

tuwumā. Wiſi pеebrauzeji ir apbrunoti. Іſkahpschanas weetā atlaui pеeeet tikai tik dauds tſcherkeſem, zik ir pеebrauzeju. Ja tomehr tſcherkeſu ſalaſas wairak, barka beiſ kawefchanas dolas atpakał."

Wiſu laiku newareju ſawu azu nowehrſt no burwigās bilden. Lee-lais waſaras karſtums bij beidſees; peleki mahkonai rehgojās zaur robai-neem falnu galeem. Lai lugis ſreetu zik ahtri gribedams, tomehr tas nekad neisbehgtu no ſcheem nepahrſkatameem, ſneegaineem milſcheem. Nekur Raukaſija neisleekas tik warena, ta ſche, kur juhras wilai muhſcham ſkalo melnās, zeetās falnu ſeenas, iſrobodami zitir ſemi ar daschadeem lihkuemeem, bet ſche neſpehzigi atdurdamees pret plato Raukaſijas granita kruhti . . .

Pa gabalu noraugotees leekas, ka tur nekahrtibā, weena uſ otras, no kahdas ſpehzigas rokas ir ſahwaſitas piramidas, ſobainas pilis, kaili kliniſchu ragi, kas wiſs zenschas pazeltees weens par otru augstał, it ka ſazendamees, lai iſkluhtu iſ ſcha apſveeſta chaofa ſen gaiditā brihwibā.

Raukaſija no kuga wirfas redſama rudena ſaules gaifmā ar wiſam ſawām gadu tuhſtoscheem wezā ſeja grumbam, ar dſilām falnu plaifmu ehnām, ar apſchilbinoſchām ſneega zepurem, ar ſawu muhſchigo ſeemu padebeschu augſtajōs falniōs, — netuſtoſcha, paſtahwiga gadu tuhſtoschōs un tomehr tik dſihwa, tik jauna!

Bijām pеebraukuschi Abchasijs kraftam. Apgabalu apdſihwo ab-čaſi. Kaut gan daschi no wiſeem jau ſen pareiſtiſigi, tomehr leelałā dala wehl ir muhameda tiziſi. Abchasa bij neatminamōs, wezōs laikōs reiſ kriſtiga ſeme. Apuſtuls Andrejs, ſludinadams ewangeliumu pa ſkitu tuhſneſcheem, apmetleja ari Raukaſijas wakara kraftu, nozirta Abchasijs, Mingrelijas un Dſchigetijas falnōs ſwehtos deewu oſolus un ſahla flu-dinat aſins kahrigeem falnu eedſihwotajeem, kas toreis wehl bij paſiħtami ka zilweku ehdaji, Kriſtus miħleſtibas un meera maħzibu. Winsch te uſ ilgu laiku atſtahja ſawu lihdszelotaju, apuſtuli Ēiħmani, kursch ari beidſa ſawu dſihwibu Abchasijs eelejās, eedehſtijis akmianinās meſhonu ſirdiſ pirmo kriſtigas tiziſbas fehlu. Ŝenà greeku piſehta Nikopēja, kura atrodas 20 werſtis no Suchuma, laikam bij apuſtula eefahkto maħ-zibu kaps. Bizanzes keiſaru laikā, kuri wehlał eekaroja Raukaſijas un Krimas kraftus, ſewiſħki Juſtiana Leelā walbibas laikā, Abchasijs wahji ſpulgoſchās kriſtigas tiziſbas leefmina uſleefmoja no jauna un apgaifmoja gandrihs wiſu ſemi.

XI. gadu ſintenī, abchaju — gruſinu zara Dawiba-Altjaunotaja laikā wiſs Abchasijs tuhſneſchainais krafts bij pilns ſeedoſchās dſihwibas,

wisur bij klosteri un deewnani. Bet turku uswara XV. gadu simteni Abchasisjas kristigajeem dewa breesmigu spehreenu. Sem paschu un imamu fanatismu juhga bagatakee un eewehe rojamaalee abchasi, kureem ar turkeem bij pastahwigas amata un tirdsneezibas darischanas, lai nesaudetu wiwu labwehlibu, sahka pamasam aikrist no kristigas tizibas, wilkdamli lihds fawus masakos brahkus; klosteri tika aisslehggi, basnizas palika tukschas, mahzitaji kuwa nabagi un faudeja fawu nosihmi. Kristigas tizibas saite, kura weenoja tizigo sirdis, bij pahrrauta.

Kad kreewi 1830. gadâ eečaroja Abchasiyu, tika atrasts kahds ſeno kristigo deewnams, bet jau fails no wiſeem iſgrefnojumeem; ſeenas un tornis bij noaugufchi ar mescha augeem, tikai altarî wehl atrada gruſinu bihheli no XV. gadu ſimtena, kuras laikam muſulmanu launda roka nebij eedrihkfstejuſi aiftiki. Viſbele tagad atrobas Peterburgâ, Keiſariſlâ publifka bibliotekâ.

Suchuma un winas apgabals ir bagati ne tikai ar ſenlaiku ſwehtnizu peeminekleem ween. Schis ir weens no zilwezes pirmo deenu wehſtires wiſeewehe rojamaaleem ſtuſhreem.

Suchuma atſtahj uſ zelineeka patihkamu eefpaidu ar fawam ehrtam datſham, kuplam ziprefem, brihweem, nekopteem wiſna ſoku dahrseem, kurðs ehkas pilnigi paſuhd. Jazer, ka tahdâ pilſehtâ wehl kaut kad naħħs atpał wezee laiki, kur eedſiħwotaji tureja lihds 300 walodu tulkus, lai farunatos ar tam daſchadām tautam, ar kurām bij jawed tirdsneezibas darischanas.

Bij jaunks septembra rihts. Padobeschi, haltı kà peens, guleja starp Kaukasisjas kalnu galotnem. Wini kustas, leen un groſas it kà pamodees aitu bars, aifwilkdami un atkal atklahdami fawu peleko aifkaru no baltam kalnu wirſotnem, kuras faules starðs mirds kà dimants. Suchumas oſta weſels bars kugu un laiwinu ſchuhpojas uſ pa nakti apkluſuſchajeem Melnâs juhras wilneem. Muhsu kugis iſzehla enkuru un atſtahja Suchumu. Ar katu brihdi ta wairak un wairak paſuda kalnu miglā.

Bet luħk, jau atweras atkal jauni ſkati. Tur atkal jaunas zilweku nometnes, tur Drandi, tur tahlak Otfchemtschuri. Jau eefahlumā peeminetais frantschu rakſineeks Schardens XVII. gadu ſimteni, iſkahpdams ap ſcho weetu uſ Kaukasisjas kraſta, rakſta: „Otfchemtschuri ir tuksneſchaina, neapdſiħwota weeta. Bilweki, kuri te darischanu deħl eebrauz, uſzel few azumirkla wajadſibam testi no fareem. Sche noteek Mingrelijas leelakा tirdsneeziba. No abam puſem eelas ir nostahditas ar tahdām faru testim.

Katru no winām eenem weens tirgotajs; turpat wiñsch guł, tur glābā sawu prezī, kuras ir tikai tāhdā daudsumā, lai 2—3 deenu laikā waretu išpahrdot. Es biju loti pahrsteigts, nerebžedams ščinī tirgū wairak neča, kā ķehdēs eeslehguts wehrgus un duži bresmigu klaidonu ar bultam rokā — tee bij ūcheenes fargi. Skaistas jaunawas, no 13—18 gadeem, teek pardotas par 20 ēkeem, 12 gadus un jaunakas par 2—3 ēkeem. Es greešos atpakał uſ ūagi, loti apbehdinats par to, ka biju eekluvis semē, kur newar pirkł nekahdu ehdamo lihdsfelu, kur naudai naw wehrtibas un kur nebij atrodams neweens faktis preekšč naikts mahjas."

Lai nu gan wehl naw wišai daubš darits preekšč ūcha tulknephainā krasta, tomehr pahrdomajot ūchahdus ūnlaiku nostahstus, tagad japatēzias Deewam par to, ka muhſu ūlķos war drošhi ūzlot pa Kaukāziju ūmi Kreewijas usraudſibas un winas ūlikumu apšardſibas.

Wairak kā 250 gadus atpakał Abchāzija pahrdewa ahrwalstim dāhrgo „palmu ūku” no ūsaweeim muhſcha mescheem. Ūchi gan pateesibā naw palma, bet ūamfchita ūks, balts un zeets kā ūauls, no ūura pagatavo ūarotes un ūaſchadas dreijatas ūeetas. Kaukāzijas ūamfchitu ūauz wiſzauri par palmu. Winu agrak pahrdewa tāhdā daudsumā, ka tagad tas ir valizis par retumu. Frantschi un angli prata ūlufam ūapirkł wiſā Abchāzijā weſelus meschus ūamfchita par ūmeekla naudu un iſwest tos iſ Kaukāzijas agrak, pirms Kreewija ūpehja apķertees, zif milſigs ūaumunis teek padarits Kaukāzijas galwenakam ūoſchumam.

Ais ūtſchemitschuras ūalnu ūrehtkis lehnām paſuhđ ūreisā puſē, bet ledainās ūalnu wiřotnes mirds wehl jo ūposchak. Mehs eebrauzām Kolhidas robeschās. Ūche wiſjauļakā weeta ir Rionas upes eetela juhā, ūche ir, tā ūakot, Kaukāzijas wahrti. Uſ ūartes tas naw preekščā ūtahdams, bet redſot ūcho weetu waigā, tas ir pilnigi ūajuhtams. Eiropai bij Aſija jaatrod wiſpirms ūaur ūcheem atwehrtajeem dabas wahrtēem. Ūchee ir milſigi, apbrihnojamī wahrti, ūuri atſtumj no zela uſ ūreiko puſi neaugligos un meschonigos ūwanetū ūalnus, uſ labo puſi ūadebe- ūcheem tuwo Adſcharas ūrehtki. Ūasajuht ūahds ūlepens ūpehls, ūrūčit it kā ūaultin ūauz un welk ūsilak ūekščā, burwigā ūsemē. Ūau no tahleenes preti mirds ūakee dāhri, ūau no tahleenes aifgrahbtam jaluhkojas uſ to ūemi, ūurā „tek ūeens un medus”...

Rautkasijâ.

....Silee Kaukaſu falni, es juhs ſweizimu! Juhs
lolojat manu behrnibu, juhs nehſajat mani ſawas me-
ſchonigas galotnēs; juhs mani gehrbat vadefefchōs;
juhs mani mahzijat ſapraſt debefis un tagab wehl es
nebeidſu ſapnot par jums, mihlee falni, un par debefim,
Dabas troni, no kura kā duhmi iſkliſt negaſa mahkon!
Kas tilai weenu reis juhſu wirſotnēs buhs luhdfis Ra-
ditaju, tas nizinās dſihwi, faut ari luhſ tam laikam
par wiwu buhtu lepojees! — Daudſreis blaheſmas laikā
es eſmu apluhkojis tahlaſ ſneega un lebus klahtas ga-
lotnes: winas neapraſſtami mirds noejoſchāſ ſaules
beidsamōs ſtarōs, tehrpdamās fahrtā ujvalkā; bet pa
tam elejās jau walda beesa tumfa... Kā es mihlu
tawas falnu wehtraſ, Kaukaſija! tās bahrgāſ tuſneſcha
wehtraſ, kurām atſauzās klinchū alas, kā baigi naſts
fargi! Kailā falnā aug weentulis, leetus un wehja
lozits koks; aijās tſhab wihra koku lapas; gar beſ-
dibina malu lokās ſweſcha teka, bet dſili apakſchā puto
ſtrauja beſwahrda upe. Atſkan negaibits ſchahweens
un ſirbi pahnem bailes: waj tur ſtrahdā afinskahri-
gais laundaris, jeb weenkahrfchi medineeks... Wiſs,
wiſs ſchaf ſemē ir tik koſch. Gaiſſ te tik tihrs, kā ne-
wainiga behrna luhgschana un zilweki, kā brihwee putni,
dſihwo beſ ruhpem. Winu ideals ir karſch, wiwu tum-
ſchōs ſejōs atſpogulojas melnā diwehſele. Druhmainā,
ſemes jeb needru aplahia ſallā uſturās wiwu ſewwas
un behrni; jaunawas ſpodrina kara eeroſchus un iſ-
ſchuj toſ ar ſidrabu, kluſi kluſdamas, ſapnoodamas par
neſinamu lifteni...”

Germontows.

Aistahjot Melnās juhras kāstu un dobotees Kaukāzijā eelschā, ne-wilus šaujās prahā ūchee kreewu dzejneeka wahrbi. Winōs ir isteikta iħsta Kaukāzijas bilde. Es kluu flaweu likti, ka winsch man bij lehmis redħet scho burwigo semi. Dikas atmixas man paliks uż wiseem laikeem par flaweno Kaukāziju. Wehl tagad kahdreib wehletos elpot to tħiro kalku gaisu. Te man eenahk prahā tħallu behrniba, tad pirmo reis skolā lafissu un dsirbeju par Kaukāziju, par taħlām tautam un fsemem un tagadejha pateeffba iż-żikkieks kā fapnis. Waj gan Kaukāziju wehl kahdreib redħeschu? Ja meħl buhs jaaisbrauz sawā muhschā uż Baltiju, tad ne wairi pa scho zeku...

Batumā eebrauzām festdeenaś wakarā. Te bij japaṇwada fweht-deena un pirmdeena, kurā ari atgadijās neatminu kahda fwehtdeena. Tà tad bij laiks apskatit pilfēhtu, noeet aif winas, kālnōs u. t. t.

Batumā atrodas pašchā Melnās juhras malā, 12 werstis no Turzijas robežam. Še ir weena no labakām Melnās juhras oštam. Janoschēlo tikai, ka wina ir wiſai masa. Oſiā ir trihs peestahnes, bahka un ūtīra Burun-tabie batareja. Batumas klimats ir mihiſis un ūlts. Videjā gada temperatura ir 14.9° C. Wisaufstākais ir janwara mehneſis, kaut gan ari tad aukſtums neſneedſas pahraf par 4° . Maigā klimata deht Batumā ſem klapas debefs aug ūamelijas, magnolijas, li-monij, apelsini un daschās palmu ūugas. Janwarī noſeed beidsamās roſes. Wiſi ſhee apſtahki Batumu padara par kruhſchu ūlimneeku labako no-metni un ja tikai nebuhtu to breeſmigo wehtru, no kurām Batuma wehl naw pratuſi pilnigi iffargatees, tad wina buhtu ideała ſeemas pilſehta. Bet waſarā ſchi pilſehta ir breeſmiga. Winas apkahrtne ir iħſts drudſha un daschadu zitu fehrgu pereklis. Tad neweſeleem uſ to aħtrako ir ja-muħk no Batumas uſ Abas-Tumanu, waj zitām Raukasijas weſeligām weetam. Schis no iffikata kaluainais Batumas apgabals ir reti purwains. Batuma ūtahw taifni uſ apakſchemes uhdeneem un turku laikā te uhdens pelkes nekad neiffihka. Tikai tagad ſeme ir palikuſi ūauſaka, pateizotees ruhpigai kanalizazijai. Schahdi preekfch zilweka nahwigi apſtahki preekfch dabas ir pawiſam ottradi. Tee ſelmè retu auglibu.

Wiſā pilſehtā ūanitaree apſtahki ir deesgan behdig; iſnemot retus namus, Batumā ſeemas mahjočlu nemaſ naw. Kaut gan juhralā war-etu eerihkot lepnas peldu weetas, tomehr ari tahdu te naw. Batumas juhralā war peldetees zauru gadu, tadeht ka juhras uhdens te paſtahwigi paleef 10° ūlts.

Wehſtūrē par Batumu ir maſ ſinu. Romas kejsara Adriana laikā wina bij paſiħtama kā Batifa un iſpildija kara ūtanzijs uſdewumu. Wehlač Batuma un winas apkahrtne pahrgahja īnaſu Gurieli wal dibā, tad to atnehma turki, bet knaſi pilſehtu atkal atkaroja. XVIII. gadu ūimteni gruſeſchu geografs Batumu noſauz par leelu ūahdschu ar gar kraſta malu iſſwaiditām ehkam. Batuma ūahka pilnigi attiħstitees peez-deſnitōs gadōs, kad Kreewijas twaikomu un tirdsneezibas beedribas te dibinaja ūaw agenturu un Batuma palika par Krimas — Raukasijas un Anatolijas galwenako punktu. 1878. gadā turki ūtīra ifluminata par oſtas pilſehtu. Tagad ūahka augt eedfihwotaju ūlts un uſſelt tirdsneeziba. Drihs ween uſbuħweja ari dſelħszelu un Batumai bij paredsama ūpoſcha naħfotne. Drihs ween

wina eenehmia weetu labako Melnās juhras pilſehtu ūlaitā. Batumas eedſihwotaji ir: freewi, turki, grusini, gureeschi, greeki, armeni, persi un daschadas ūhlas ūlalnu tautinas.

No pilsetas eeriikoju meem sevišķi japeemin krahfsčnais parks, kurškā stiepjas gar pašu juhras malu. Parkā fastopami tikai deenwidus augi, tā: magnolijas, Himalaja zeedri un daschadi Indijas, Japānas, Amerikas un Australijas stahdi.

Septinapadsmiit werstis no Batumas ir pirmā stanzija „*Tschakwi*“. Augliba te tihri tropiška. Schi ir milsga dabas oranschereja, kurā aug wišwahrigaķee deenwidus stahdi. Tikai šeis speeks ir tahds, ar kuru bes miteschanas jazīhnas. Žitadi tas nomahz wiſus zilwelku roku puhliņus. Te paprečš jaſbedſina muhščigee meschi un tikai tad war nokļuht pee ſemes apstrahdaſhanas. Bet lai tikai uſſahkto darbu nolaicš diwus, trihs gadus un atkal wiſs jaeesahk no jauna. Schejeenes ſeme ſatur kahdu ſawadu mahlu un pee uhdens pilnibas ir loti augliga.

Wiss schis apgabals ir apbrihnojami isdewigs preefsch wiswehrtigakas fulturas. Us katra sola fastopami strautini, uhdens kritumi, purwi un esari. Dselszela klintainas seenas fulo no pastahwigi skaidra uhdens un us katra sola te cerihkotas uhdens nowadamas truhbas. Rihsa un zukura needru plantashas te isdodas flaweni. Kukurusas lauki steepjas nepahrredsamâ tahlumâ, sikhkopiba attihstas ar katru qadu jo wairat.

Ap Rabuletu stanziju, angstā klints seenā raugas kahda leela zee-
tokšķna drupas. Sobainās, pusfagruwusčas feenas, nofwehpusčas sawā
gadu simteneem ilgā muhschā un apaugsčas ar saleem, kupleem kokeem,
isskatas loti gresni. Viša klints apklahta ar wezām drupam. Tur
augšchā wesela miruši pilsehta un warbuht jau sen, sen miruši... Viš-
nepeejamačā weetā, paschā klints spizē, stahw weentulis, melns krusts.
Zadomā, it kā kahda deewu roka to tur buhtu stahdijuši. Waj gan
zilweka kahja kahdreib ir spehrusi uſ ſča nepeejamačā klints raga? Te
man atkal nahk prahā Kaukasijas deewinataja Vermontowa vſeja:

«Въ тѣснинѣ Кавказа я знаю скалу,

Туда долетѣть лишь степному орлу;

Но кресть деревянный чернѣть надъ ней,

Гнеть онъ и гнется отъ бурь и дождей.

И много ужъ лѣтъ протекло безъ слѣдовъ,

Съ тѣхъ порь, какъ онъ видѣнъ съ далекихъ холмовъ;

И каждая кверху поднята рука.

Какъ будто онъ хочетъ схватить облака.

О, если-бы взойти удалось мнъ туда,
Какъ я бы молился и плакалъ тогда...
И послѣ и сбросилъ бы цѣпь бытія,
И съ бурею братомъ назвался бы я.»

Kabuletu apkahrtne wiss stipri pahrmainas un saudē sawu dekoratiwo isskatu. Juhra paleek tahlu kreisā pušē un apkahrt isplehſchais nepahrredhams lauks, weetam apaudsis ar meschu. Milsu koki, kā kuga masti, pazelas taiſni us purwa, kur ir drudscha wismihlakais pereklis. Iſtihritās, drusku faufakās weetās, aug ūkurusa. Scheem ūkurusas laukeem ir sawads isskats. Wini wiss beeschi nostahditi ar buhdinam, kuras turas gaisā us teeweem stabeem, kā us wistas kahjam, atgahdinadamideenwidus meschonu dſihwołkus. Seenu te reds aptihtu ap garu, semē eespraaktu kahrschu galeem, waj iſkahrtu koku sarōs, lai glahbtu no uhdens. Reeraduscam no tahleenes leekās, ka tur aug kahdas milsu sehnies. Meschōs raugās apdeguschi koki, kā ſkeleti. Tikai ar uguni war padarit zil nezīk derigu ſcho mitro purwa semi.

Kaukaſijas eedſihwotaji ir apſkauschami ſtaifstuki, ſtalti, ar droſchu isskatu un ſmalkeem faufā gihmja panteem. Naw nekur duhſchigaku karotaju, kā muhsu Kaukaſijas drusčinas, naw ſtaiflaku turku eenaidneeku, kā wini. Schis eenails daudſo gadu ſintenu aſinainā zihaā ir eaudsis kaukaſeescha meesās un aſinīs. Meschonigee gureeſchu legioni, apbrunojuſches ar weselu erotschu arsenalu, katrā ſadurſchanā ar turkeem ir bijuſchi pirmee, kas metās eenaidneekam wirſū, melkledami ſawa wehſturiqā eenaidneela aſinu, kā medineeka ſuns mescha ſwehru.

Pee kātras ſtanzijas druhsmejās leels lauſchu puhlis — wesels tirgs. Staltas gureetes, ſawōs daschadas krahsas weeglōs ſihda waigu aifkarōs, pahrdod ſihda iſſtrahdajumus. Sihds te loti lehts: war dabut arſchinu par 70—80 kapeikam. Gureeſchu mihreeſchi ſtaigā melnās burkās. Te tikai jabrihnas par karſto ſemju eedſihwotajeem, kuri ſawās burkās tinās kā ſeemā, tā waſarā, kamehr mehs, aufſtā un ſlapjā ſeimela eedſihwotaji, no maja lihds ſeptembram nehſajam wiſweeglaſas drehbes. Laitamdeenwidneeli, buhdami dabas behrni, ſin labač par mums, kā jaſateek ar dabu.

Aijs Supħas Gurijas eeleja paleek wehl koſchaka: kalni pazelas labā un kreisā pušē, wiſur tſchalo ſtrauti. Wiſur, kur ween raugees, welkas plaschi ūkurusas lauki. Maſas buhdinas bes logeem ſlehpjas dahrſu paehnā. Nemaſ newar teift, ka te buhtu zilweku paſtahwiga dſihwes weeta, bet leekās, ka tikai pagaidam te ir uſmests kaut kas, putna ligſdai lihdsigs.

Mehs tuwojamees Rionai. Jau wareja redset Imeretiju ar aij winas sneegā mirdsoscheem Leelās-Kaukasijs kalnu galeem. Lauti sah rahdit zitu isskatu. Gesahkas wihma-koku seme.

Pahrabraukuschi straujās Rionas tiltu, mehs jau sajutamees Imeretijā. Riona sche ir gluschi bej krafteem un uhdens teik lihds ar semi. War tuhlin redset, ka Imeretija ir wairak kulturas seme, ka pusmeschonigā Gurija. Te wihma un zitu auglu dahrī eedaliti kahrtigās robeschās, tihrumi apstahditi ar sihda koku rindam, mahjas fastopamas leelas un skaistas. Tadehk ari semes zenas te sneedas no 500—1000 rubleem par desetinu. Seme te teik apstrahdata deesgan ruhpigi, kaut gan tapat ka Gurijā ari te wehl fastopams tihri waj pašču pirmo semkopju daiks. Schejeenes arklis ir weenkahrschs koka ahkis, issahgets no dehla; dselha lemeschu weetā lepojas wisweenkahrschakais koka kihlis. Retam semkopim scha kihla gals ir aplalts ar dselsi. Un tomehr Kolchidas irdenai semei peeteek, ka šcis pats weenigais koka sobs to paruschina, lai dotu milfigus auglus.

Rionas tuwumā war jau it labi apluhkot Kutaishu un kalnu taku us Helatas klosteri. Rionas upe mums bij wairak reises ja pahrabrauz. Tagad mehs atradamees ihstā kalnu walsti. Daschreis isskatas, it ka atraostos kahdā almenu laustuwē. Zilweku rokas te ir pahrschkehluschas wefelus kalnus, lai tikai buhtu ruhme diwām dselsszela fleedem. Weetam dselsszela wilzeens tiklo issprauschās zaur schauro starpu. Paraugotees augshā, metas tihri schaufmas. Tur stahw pahrfahrsches weseli klinshu gabali, kuri, ka leekās, katru azumirkli buhtu gatawi nogahstees lejā un fabragat wišu, kas nahk zelā.

Muhšu preekschā bij Suramas tunelis. Wilzeens rihibedams eespraudās melnā apakschomes zaurumā. Atkal te bij ko brihnotees par krahshno skatu. Tunela seenas fastahw no daschdaschadā granita, gan balti peleka, balti dselhana, ašins sahrtu u. t. t. Daschā weetā pahr besdibeni karajas wefeli koki, eekehrusches ar failām fałnem žaplaisajusčā klinti. Wilzeens zaur tuneli gahja wefelas 15 minutes, ta ka neredsejām ne stara no deenas gaismas. Tunelis ir 4 werstis garšč un wina buhwe makšajuši 4 miljonus rublu. Vinu usbuhweja 1892. gadā inscheneers Ridsevskis, kūršč buhweja tuneli ari Sen-Gotarda kalnōs. Stahsta, ka diwas strahdneku partijas, kuras eesahkuschas reisā darbu, katra no sawa gala, žaduhrusčās kopā; tikai par pehdu weena partija par otru bijuši augstač.

Wišadā sinā šcis no zilweku rokam zaur beejo granitu išurbtais zaurums war buht lepnis uj sawa meistara mahklu.

Ißbrauzot atkal deenas gaismā, es skatijos un netizeju ūwām azim. Wezais Suramas zelsch ar telegrafa stabeem gar stahwu klinshu krauju lihkumu lokumeem wilkas gandrihs waj lihds padebescheem. Schi ir weeniga weeta pafaulē, kur dselsszela wilzeens eet tik stahwu. Mehs eebrauzām wezā grusinu fahdschā, garam wezai basnizai ar ūchaureem logu zaurumeem un maſu torniti jumta malā.

Tuwojotees Tiflisai, apgabals fahk palikt lihdsenaks. Schur tur reds klejojam brihwā walā kameelu barus. Kameeli mums ūzehla uſ zela maſu trauzefli. Brauzot pilnā gaitā peepeschti atskaneja lokomotiwes draudu signals. Kahdu puswersti preeskchā, uſ dselsszela ūzedem bij apstahjees wesels kameelu bars. Uſ lokomotiwes draudeem tas negreesa ne masakas wehribas. Wilzeens bij jaaptur un kameeli jaaistreez ar nuhjam. Apfahrtneſ pasineji stahstija, ka lihdsigi gadijumi te noteekot beeschti ween. Kameelis ir tik stuhrgalwigs lopinsch, ka nekahds draudu signals ta neisbeedēs, tā tad droſča nahwe tam neisbehgama ūm dselsszela wilzeena riteneem.

Pee reiſes japeemin, ka weetejee eedſihwotaji ūwām wajadſibam tik derigo, pat nepeezeſchamo kameeli ustur neeedodami nezilwezigi. Kameela ihpaschneeks maſ ruhpejas par ūwa lopa baribu. Pahrnahzis no darba wiſch atmet noguruſchō kameeli kur eedomajas un tahlač neleekas par to wairs ne ſinot. Lopinsch dudas pehz baribas, grauſch ūfauſo, ūmilſchu pilno ūahlī un tā, mekledams ūw uſturas ūumosa, ūſkihiſt uſ dselsszela ūzedem un aifeet bojā. Uri par ūafslimutſchō kameeli wina ūaimneeks maſ ko behdā. Nabaga ūftona mugura daschreis pastahw weenās rehtās, kuras aif netihruma un ūfaules karſluma ūahlī mudſchet no daschadeem tahrpeem. Bet ūaimneeks, tā lihds ūchim, tā tagad, krauj uſ tās paſchas muguras ūmagas naſtas un noſeglo kameeli tikai tad, tād wina meefas jau auſtas.

Pusdeenas laikā, ūaulei karſti ūpeeschot, apstahjamees Tiflisas wolſahlē. Pirmais, kas ūche friht azis, ir ūkaufseſchu raibais puhlis. Te redsi daschdaschados galwas ūswalkus, ūposchus duntschus pee ūahnem un daschadas krahfas ūcherkeſkas. Tiflisa preeskch ūseemelneeka azim iſleekas meschoniga, teikſmaina. ūawadi ūkan ausis deenwidneku ūarunas, ūalnu wehja ūchalkas pahr ūarkano dafſtinu jumtu rindu. ūilſehta ir ūilna ūawadas ūfihwibas un troſchna. ūihkumainā ūura tā ūchuhſla ūokas pa ūkintaina ūalna grāwu. ūeema te bes putena, bes ūneega. Katrā gada-laikā te ūaulei rangas tik pat mihligi un ūaipni uſ ūemi. Deenwidneku ūejas ir tik besruhpigas, besbehdigas, uſ ūisu ūatawas. Gru-

ſineetes baltōs gihmja aifkarōs un weeglōs ſihda uſwaltōs, kuri plihvinajas kā putnu fpahrni, ſteidsas gan turp, gan atpaļat. Seemelu zilwekam te jaſajuhtas kā kahdā teiku walsi.

Izbraukuschi iſ Tiflīſas no ſaules iſdeguschiās eelejas, kahdas 30 werſtis zita neka neredſejām, kā wilau weidigu, grāvam iſrobotu un pilnigi neaugligu ſtepi, kuru ſauz par Sangoras lauku. Paſaſari ſcho lauku apklahj neſkaitami ſiſenu bari. Lihds maja mehneſim teem iſaug fpahrni un tad wiſi paželas gaisā kā tumſchā mahkonis, no poſtidams wiſu, kās nahk preeſchā. Waſarā Sangoras lauku peemeklē milſigas krūſas, kuras uſ weetas noſit pat kameeli, bet rubeni te plofas aukas, pret kurām nepaſtahw neweena dſihwiba; zilweks waj ſwehrs teek aiſneſts kā putellis nedomajamā tahlumā. Tikai ſeemā, kād ſemi ſeds haltais ſneega apfegs, ari Sangoras lauks ir kluſs un meerigs.

Braukt pa ſchahdu apgalbu ir nepaneſami garlaizigi. Deenās un načiš auſiſ ſkan paraſla wilzeena rihbona un lokomotives ſwilpeeni. Sirdi paleek behdigi, ſajuhtotees taħlu no dſimtenes, weenam, ſweſchōs zilwekōs . . .

Puſotras deenas brauzām pa failo, iſdeguscho Aſ-Kaſafiju, kād beigās eebrauzām Bakū. Te atkal bij jaſawada pahra deenas, beidsamās pahra deenas Eiropā, lai pehz tam, pahrbraukuschi Kaſpijas juhru, apmeſtos zitā paſaules datā, Aſijā. —

Gadus deſmit atpaļat Bakū bij wehl nekas wairak, kā kreetna taru ſahdscha. Tagad wiſa ir pahrwehrtuſees par pilſehtu. Gelas ir brugetas, trotuari no aſalta. Schur tur jaſtopamas glihtas diwtaħwu eħkas. Pahr wiſu pilſehtu gresni paželas vareiſtiſigo deewnāms un teek buhwets taħds pats preeſch armeneem.

Pateizotees naſtas ruhypneezibai, Bakū ir ſakopojuſchees taħdi mekaņiſti un kiſmiſti ſpehli, kahdi buhs atrodami tikai leelpilſehtās. Schim apstaħklim war veefchikt ſwarigu noſiħmi. Kara gadiju mā Kaſafija, Widus-Aſijā waj Indijā, Bakū driħſā laikā waretu eerihkot milſu arſenalu. Technikas ſpehli un famehri redſami jau uſ eelas no daſħadām formam un noſiħmem, kuras neħſa muħſu techniki. Sche wiñeem algaſ un eedſiħ-wiſħanās ſinā ir paradise. Un ne tikai techniqueem ween: pat weenkaħrjschi kafeji Bakū dabu 150—200 r. algaſ mehneſi. Pats par ſewi ſaprotams, kā ari weenkaħrjschi ſtrahdneku algaſ ir augtas.

Bakū ſkaita pahra ſimts tuħkſtoſchu eedſiħwotaju, bet wiħu ſkait ſeeaug ar kaftru deenu. Meraugotees tomehr uſ weeglo miljonu eeguh-ſħannu, Bakū muħſham palik dſihwei nepaneſama pilſehta ſawa launā

klimata deht. Tapat ari uhdens truhkums padara pilsehtas apstahklus deesgan behdigus. Wasarā te weselam nedelam, pat mehnescheem no weetas pastahw 400 leels karstums. Naw neweena koka, kas dotu zik nezik paehnu, iskaemot daschus nowihtuschus sarus pahra bulwardos. Kokus aplaistot ari naw panahkamas nekahdas sekmes, tadeht ka wehjisch un karstums drihs ween isfaltē beesu semes kahrtu. Neatrasdamas nekur uhdens, sche eeklihduschihas pihles un ziti uhdens putni, eeraudsijuschi naftas pelkes, laischas tanis, apmehrže spahrnus un aiseet bojā. Breefmigs ir seemela wehjisch, kuršch no Apscheronas piussalas atnies weselas smilshu padebesis un masus akmentinus. Mereti, schim wehjam stipri plosotees, lihds ar smilshu breefham usnahk ari uhdens breefmas. Celas pahrluhst un pahrklaahjas ar beesu kahrtu gлоту. Leetus daschreis nelihst zauru gadu un wiši uhdens krajhumi iſſihkst. No samaitatam akam pahrdod uhdeni par 5 kap. spaini. Ir fabrikas, kurās atschkaida juhras uhdeni, bet tas tomehr paleek negahrds un bes kahdas dſihwibas.

Meraugotees us uhdens truhkumu, Bakū ir eerikhotas lepnas pirtis. War redset, ka eedsihwotaji winas labpraht apmeklē, jo numuru zenu rahditajā ir noteiktas zenas par weenu, diwām un trim stundam, pee kam, nemot wairak stundu biletī, zena teek pamašinata.

Baku fuhrmani ir originali tihipi. Gandrihs wiši wini ir tatari, us tur ūewi un sawu aijjuhgu deesgan netihri, bet treezas ar sawu pasa scheeri wehja ahtrumā pa puteklainām eelam. Weetejee fuhrmani teek leetoti tikai darishchanu deht; pawisinaschanos ahrpus pilsehtas te nepasihst. Wiſur, kur tikai falasijees lauschu puhlis, tur tas ir falasijees kahdu darishchanu deht. Un wiſas ūhis bruhsmas zentris, winas gars, ir naftas ruhpneeziba.

Sawu eedsihwotaju finā Baku weenumehr ir bijuši raiba pilsehta. Gadus diwdesmit atpakał te bij fastopami pat Indijas uguns peeluuhdseji. Tagad te leelakā eedsihwotaju dala pastahw no kreweem, tataream un armeneem.

Baku atgahdina Ameriku tai finā, ka katris te ir saws kungs. Ir loti neusmanigi jautat Baku eedsihwotaju, no ka winsch zehlees un kur wina dſintene. Mas te buhs tahdu, kuri dſihwes fahkumā baudijuschi sposchus dſihwi. Leelakā dala atradisees tahdu, kas pee labakeem apstahleem tikuschi no neka. Gadas ari wehl fliftak. Nesen sawas deenas beidsis kahds Baku miljonars, kuršch isbehdsis is Sibirijas katorgas. Gellihdis Baku, winsch pašina waigā kahdu naftas fabrikantu, ari is Sibirijas katorgas isbehguschi noseedsneeku. Behdejais, haididamees no sawa

beedra, pahrrakstijis mantu us zita wahrda, pahrmuka ahrsemēs. Lihdsigi gadijumi naw nemas reti. Kutaifas gubernā pat bijis gadijums, kur Sibirijas behglis, ne no weena nepasihts, eenehmis meera teesnescha weetu un strahdajis sawā darba laukā ar labakām sekmēm.

Bijām isbraukuschi zauri wisai Kaukasijs. Twaikonis „Knass Baratinskijs“ jau stahweja gataws us zela. Wehl weens brihtinsč Kaukasijs un tad — ardeewu! Saule nolaidās aīs kalneem, kād atstahjām Baķu. Ilgi es stahweju us palubas un noluķojos us Eiropas robesžu, kura weenumehr palika tahlak un tahlak, lihds beigās pasuda aīs juhras wilneem . . .

Vidus-Asiju.

Pehz diwām deenam apšweizām jaunu pasaules daļu — Asiju. Gebrauzām Krafnowodskas oīstā.

Krafnowodskā ir labakā oīstas pilsehta Kaspijas juhras austruma kraštā. Klimats te saus un weseligs. Leetus lihst loti reti un tikai novembra, dezembra un janvara mehnēschōs. Pilsehtas apkahrtne ir neauglīgs tuksnesis. Gedīshwotaji ir: krewi, armeni, persi un turkmeni. Krafnowodskā dibinata jau ūn pirms Aīskaspijas apgabala eekaroschanas, 1869. gadā. Gewebot ūche dselsszelu, Krafnowodskai wajadseja uſſelt, bet tagadejōs apstahkōs us to mās zeribas. Leels kawellis te ir laba dserama uhdens truhkums. Iſſlahpusčha zelineeka te neatspirdzinās strautīnsč waj aka. Gelas malās persi pahrdod trauzinu uhdens par weenu kapeiku, bet ūchis uhdens ir ūlts un negahrds. Krafnowodskai wajadīgo uhdeni peegahdā pa dselsszelu. Ir ūchischi „uhdens wilzeeni“, kuri ar uhdeni apgahdā ari apkahrtejās stanžijas, kuras, atraſdamās weentules, kaila tuksnescha widū, pilnigi atſķirtas no pahrejās pasaules.

Krafnowodskā ir weena pareiſtīzīgo baſniza un ūchiitū mosčēja. Bes tam wehl japeemin ūbeedribas klubs un pilsehtas „dahrs“. Šmeekligi ir uſluhktot pee ūema ūhoga ūestiprinatu dehla tahseliti ar uſrakstu: «Куропаткинскій садъ». Par „dahru“ te ūauz tos pahra ar putekleem nollahtos nabaga ūruhmīnus! Un leels jau te netas augt newar. Wiſa ūeme pastahw no karstas ūmīlts.

Rahdu wersti aīs pilsehtas, kailōs kālnōs, ir ūapsehta. Us winas atduhros tihri nejaufchi, ūtaigadams pa kālneem. Druhmatā ūapu weeta ūa ūche ir gruht eedomajama. No wiſām ūchetrām puſem kālni eerobesčo

kluso meera weetinx. Apkahrt naw neweenas dñihwibas, neweena stahda. Apluhkodams kapu usräksius, atradu ari pahra latweeschu familijas.

Pirmais Asijas sveizeens bij tihri nelaipnis. Atstabjuschi Krašnowodsku, eebrauzäm tahdā postashā, kur neredsjejam neweena salā stahdina. Gar labo puši wiſu laiku tahlumā bij redsama Kaspijas juhra, gar kreiso wilstas kaili kalni. Beigās pasuda kā juhra, tā kalni un uſ wiſam pusem isplehtas nepahrredsama ūmilshu juhra — Kara-Kuma tulknepis.

Schis tulknepis eenem lihds 250,000 kwadrat werstu leelu apgabalu. Neraugotees uſ sawu Kara-Kuma, t. i. „Melnās ūmiltis“, nosaukumu, tulknepis tomehr naw meschonigs ūmilshu lihdsenumis ween. Wina leelakā data pastahw no ūewishkas semes formas, kuras beeschi fastopamas Widus-Asijā. Bes tam ari paſchas ūmiltis, pehz ſawas daschadas formas, ir ſoti neweenadas. Weetam tās ir wilnu weidigas, weetam pastahw no neleeleem uſkalnineem, bet leelako dalu eenem ūmilshaina stepē, ap-augusi ar retu ſahli un ūakrupuscheem kruhmineem; agrā pawaſari, ap marta beigam, uſ daschām deenam stepē tehrpjas ſalā, ūwaigā uſwaltā. Nepahrredsmais kļajums lihdsinas milsigam tepikim. Starp ſalo, ūlaino ſahli aug tulpes, daschadas ſaules puku ūgas u. t. t. Bet wiſ ſchis jaukums pastahw tikai daschhas deenas — nedelu, waj wairak. Karstā deenwidus ſaule drihs ween wiſu isdebsina un katra ſahlite nokalst un paleek tilpat dſeltena, kā tulknepis ūmiltis. Kara-Kuma tulknepis wehl paſihstams ar ſawām iſſūhluſcho upju gultam. Leelakā data no winām ir bijusħas gan Amu-Darjas peetekas, gan taisni Kaspijas juhras upes. Tagad redsama tikai ſausa, lihdmaina upes weeta. Ir behdigi apskatit tahdu weetu, kur reiſ ir bijuſi dñihwiba, bet tagad wiſ ūmiris. Kara-Kuma tulknepi uhdens fastopams tikai akās un „laikōs“. Aku uhdens ir pa leelakai datai ruhgti ſahlsch un dſerſchanai nederigs. Tahdas akas fastopamas daschreis tikai starp 150—170 werstim; reti kād starp 20—30 werstim. „Laiki“ ir dſilaki eedobumi, kuros ūkrahj leetus uhdens. Wiſ ſchis nabagais apgabals ir pilnigi neapdñihwots, iſnemot tikai daschus klejojoſchu īrgiſchu barus, kuri Kara-Kuma tulknepi atrod ū ūiſnapako un neapſkaufchamaiko pahrtku.

Gandrihs diwas deenas wilkamees zaur ſcho druhmo tulknepi, kād beigās eebrauzäm Achal-Tekas oafē. Te tagad uſturas meerigi eedñihwotaji, kuri kluži apſtrahdā ſawu semes ūtuhriti, bet naw jau ilgi, kād te bij tikai laupitaji, kuri uſbruka ūtram, kas parahdijas wiſu tuwumā. Tanis laikōs wiħreeſchu weenigais darbs bij kaut un laupit. Seeweetes ūhdeja mahjā, aulōs, un ūarinaja ſawā laikā wiſā paſaulē ūlawenos

Afijas teipikus. Toreis schejeenes teipikus wareja Turkestanā dabut par pāsakaini lehtām zenam, kamehr tagad winu zena top weenumehr jo augstakas. Sausā, pilnīgi neaugligā tukfniescha weetā tagad te rodas mahkīli apuhdenoti, bagati tihrumi, laupitaju weetā meerigi eedsihwotaji. Bet lai nu gan, apstahku speesti, tekineeschi sem meerigu eedsihwotaju fegas flehpī sawu meschonigo dabu, tomehr wehl tagad winu dīthslās tek sentehwu nesawaldamās ašinis un kaiflais beenwidus behrns nespēhī sawa muhscha faistit pee arķla. Tahdōs gabijumōs tas lehz sawam sīrgam mugurā, dodas plāfhajā stepē, medibās us plehīgeem mesha svehreem un atrod tur platibas deesgan.

Wisjaukāka apkahrtne ir ap stanziju „Kekata“. Paraugotees zaur wagonu logu ir azumirkli jaaismirst, kur atrodees. Ģhnaini dahrī, košhas puķu dobes, uhdens struhkle — wijs tas lihdsinas muhsu leelpilhehtu apkahrtnei. Uj reis te ir it kā jašchaubas, waj schis teescham ir tas pats Afīkaspijas apgabals, kuru no eesahkuma muhs draudeja faules karstumā un puteklōs nozmazet? Ja, wijs tas reis bij gan tā, bet negurstoščā zilweku energija un mahkīla padarija netizamus darbus. Tagad, pateizotees uhdens un augu pilnibai, schejeenes karstums naw jau wairs nepazeeschams. Izejat tikai kļajumā un faule debšina kā uguni; bet turpat blakus, koku paehnā, kātru reis atrodams atpuštās brihtīsch un patwehrumis no karstuma.

Nahkamā, eewe hrojamākā stanzija bij Geok-Tepē. Reti kahds no pāsascheereem palika wilzeenā. Leelakā daļa steidsās laukā, jūsdami redjet kaut ko retu: daschus folus no stanzijas atradās flāwenā Geok-Tepes zeetokšna drupas, muhsu armijas gods un gresnumis Vidus-Afījas tukfniesi. Kahdus diwdefinit gadus atpākal te noriteja schausmiga dīshwes drama — kārsč. Lai apmeerinatu meschonigos tekineeschus, kuri bēs miteshanās usbruka Kreevijas pawalstneku karawanem un tās aplaupija, 1878. gadā Kreevijas kara pulki sem generaļa Lomakina vadibās nometās Tschatā, apzeetinajās un tureja wajadsibas stundai gatawu wiſu garnisonu. Bet mehrķa ar to nepanahza: tekineeschi turpinaja sawus waras darbus un beigās sahla usbrukt pat kara pulkeem. Bija jaeenem drošhaks strategisks punkts. 7310 kahjneku, 2900 jahtneku un 34 leelgabali ūdālijās diwās dalās un gatawojās us kauju. Tekineeschi bij gatawi turetees preti lihds pehdejai ašins lahsei. Steidsigi ween tee sahla buhwet Geok-Tepē zeetokšni. Tekineeschi spehki sneedīs lihds 15,000 zilweleem, kuri bij labi nozeetinajusches un apgāhdati ar daudzumu pahrtikas. Pret schahdu spehku Kreevija pirmā azumirkli

wareja suhtit tikai 6 bataljonus, 8 eskadronus un daschhas fotnas kasaku, bet ari šcho masuminu Aſijas launais klimats pamasinaja lihds puſei. Pahrtikas bij wiſai aprobeshotā mehrā. Birmais usbrukums nobeidsas ar pilnigu neisdewibu. Muſhu puſē krita 453 zilwelki un daudz bij eewainotu. Pahrtikas truhkums un pretineela pahrswars peespeeda atkahptees. Nolehma otrreis usbrukt zeetokſnim. Ščis usnehmumis malkaja wairak fā 10 miljonus rublu. Eſpedizijas wadonis, generalis Skobelewſ darija wiſu, ko ween wareja. 21. nowembri 1880. gadā apſehda Geok-Tepē zeetokſni, kurā ſchoreis stahweja 30,000 wiſru leels ſpehks. 12. janvarī 1881. gadā zeetokſnis pehz ſihwas pretoſchanas tika eenemts ar ſurmi. 15 werſtis eenaidneeku dſina pa ſmilſchu tuksnesi. Uſvara bij ſposcha un teklineschi padewās. Muſhu armija paglabaja Vidus-Aſijas tuksnescha ſmiltis 400 apakſchläreiwjus un 36 ofizeerū. Krewijai japatēzas generalam Skobelewam, kurſch, neraugotees uſ nelabwehligeem apſtaħkleem, prata kara pulku apgahdat ar pahrtiku, uſturet ſaldatu weſelibu un galu galā palikt par pilnigu uſwaretaju.

Tagad jau wairak fā diwdeſmit gadu Geok-Tepē apkahrtē walda meers, tikai weentuligee kruſti un peeminelli gan zeetokſchna drupās, gan ſtepes widū, norahdidami muſhu tehwijas ſargu pehdejo duſas weetu, atgahdina pagahjuſcho ſihwo kauju. Ar zeenibu un godbijibū jaufliukho ſhee neapkopee, ſtepu wehja apdſeedatee kapi. Iļgi noluhičojos zaur wagonu logu uſ ſchām pagahjuſcho deenu atminam.

Eebrauzot atkal kļājā ſtepē, wiſapkahrt redſama raibačā daschadiba. Kukurufas, proſas, arbuſu u. z. lauki nemas nebeidsas. Geſahkās perſiku un wiſna koku dahrſi. Wiſs te ſeemelneekam iſleekas paſakaini lehts. Labakās wihnogas malkā 1—2 kap. mahrzina, perſiku lehtači fā graši gabals. Apſtaħjotees pee kaut kahdas ſtanzijs, wagonus aplenz augļu pahrdeweju bars. Ar Aſijas augļeem jabuht ſoti uſmanigam. Juhs dabujat ſmaržchigu, ſulainu perſiku, tikkor norautu no koka, perſiku, par kura ſaukām ihpafchibam juhs nebuht newarat eedomatees, pirkdam i to par dahrgru nandu Krewijas vilſehtās, jau puſnowihtuſchu, puſsapuwiſchu. Schejeenes perſika aromats wilinat wilina karſtā laikā iſtwiħkuſchu zeli-neeku. Bet ſargatees wilinoſcho augļi nemt tuhlin mutē: wiſōs Vidus-Aſijas punktōs ir jaſargajas no daschadām lipigām ſlimibam. Gedimitee beechi ſlimo ar daschadām lipigām fehrgam, tačka latra leetina ir ruhpigi janoflauka, waj pat janomaſgā karſtā uhdēni.

Ap puſdeenas laiku mehs eebrauzām Aſhabadā. Rā wiſās leelakās Aſkaſpijas ſtanzijs, tačka ari ſche, azis kriht kareiwiſkās teklineschi figurās

ſawās originalās kara formās. Noluhkojotees winu duhſchigōs, ſaules noruhditōs ſejōs nejaufchi jaatſkatas atpaakl uſ teem neſeneem laikeem, kur ſhee paſchi laubis tik ſihwi kahwās ar Kreewiju, bet tagab winu paſchu ir gatawi aifſtahwet kā ſawu eedſimto tehwiju.

Pirmais Aſhabadas ſweizeens bij atkal putekli. Putekli, kuri te paſelas no latras wehſminas, ir taisni nepaneſami. War redſet, kā preekſchā ſas kustas, bet waj tas ir kameelis, waj tureeneeſchu arba (augſti diwritenu rati), waj weenkaſhrschi kahjneeks, naw noteizams. Gaiſā beſeem mutuleem paſelas tikai putekli... Leekas, kā no ſchahdas putekli nelaimes waretu weegli glahbtees, ja tikai kertos pee kahrtigas eelu aplaiftiſchanas, bet tas ſche naw eefpehjams uhdens truhkuma deht. Uhdens, kuru ſche peegahdā, ar leelako taupibu jaisleeto tikai wiſnepeezeſchamakām un ikdeeniſchklām wajadſibam.

Wiſas Aſhabadas eelas gar malam noſtahditas ar kokeem. Weenſtahwu mahjas ir eechogotas waj nu ar ſehtu waj ſeenu. Sawu pareiſi eedalito eelu deht Aſhabadu waretu ſalihdſinat ar koſchu parku, ja tikai nebuhtu to milſigo putekli. 1882. gadu war ſkaitit par Aſhabadas di- binaſchanas gadu, tā tad winas muhſchs wehl naw ilgs. Tomehr Aſ- habada ir jau tagab apgahdata ar wiſām pilſehtas ikdeeniſchklām waja- dſibam un no mahlaina aula valikuſt par prahwu pilſehtu. Še leeli nopeſni torefejam Aiflaſpijas apgabala pahrwaldneekam, tagadejam kara- miniftrīm generalālam Rukopatkinam.

Teizot par Aſhabadu beidsamo wahrdū, wehl japeemin weetejā eerotschu noliktawa. Te glabajas daschadi reti interesanti kara riſki, kuri pee Turkeſtanās eekarosčhanas atnemiti eedſimteem. Wehrts ir apſfatit ari weetejo kolu ſkolu.

Nodſiħwojuſchi Aſhabadā nepiłnas diwas deenas, mehs uſelpojām weeglak, atſtahdami ſchās puteklaindā eelas un dewamees taſlak ar to zeribu, kā atradiſim preekſchā kaut kō labaku.

Taſlak brauzot atkal bij jabauda wezās mokas. Atkal tuksnesiſ, atkal nepaħredſama ſmilts. Tikai reti kur eeraugama oafe kā ſala ſala juhras wiðū. Schajās oafes dsiħwo turkmeni ſawōs aulōs. Schai tautai nekur naw paſtahwigas dſimtenes. Nodarbođamees ar lopkopibu, wiñi klejo ar ſaweem ganameem pulkeem no weenās oafes uſ otru. Turkmeni dalas diwās dalās: tſhomuroš un tſcharwā. Pirmeejee ſaſtahda naba- dſigalo eedſiħwotaju dalu, pehdejee ir bagataklas ſchikras. Ar lopkopibu wiſwairak nodarbojas tſcharwi. Paħreedami ar ſaweem ganameem pul- keem no weenās weetas uſ otru, wiñi daschreij taſlu noſlihiſt no ſawas

dsimtenes robesham un pawada tur wiſu wasaru. Seeweeshi krahj un iſſtrahdà peenu, wiħreeshi zehrpi kameelus un aitas, kuru wilua te ir loti eewehrojams faiмneeziбas produkti.

Sahkotees plaujamam laikam, tscharwi ar faweeem ganameem pulkeem dolas atpakal us wezo nometni. Turkmeni ir wispahri pahrtkuschi laudis. Bes lopkopibas teem ir wehl daschi ziti pelnas awoti. Leela dala nodarbojas ar augloſchanu, karawanu iſihreschanu, pretschu pahreſchanu if kiwas un Bucharas us Meschchedu un atpakal u. t. t.

Tschomuri, turkmene nabagakee brahli, reti kad ifeet stepes, bet wairak usturas fawos aulös. Ifkuhluschees if nabadfigajeem apstahkteem tschomuri pahreet tscharwu fahrtä. Tapat pehdejee, isputinajuschi fawu eedſihwi, war palikt par tschomureem.

Stepju eedſihwotaju pati daba peespeesch klejot. Sche par eemeslu naw lopkopibas wajadsibas ween, bet ari paſchu zilweku dsilwes lihdselli, kurinamais materials u. t. t. Schee deenwidus behrni ir pilnigi bes tehwijas. Ta wineem tur, kur azumirkli ir kaut kas ko ehſt.

Turkmene wiħreeshi ir kuhtri darba strahdneeli. Galwenas strahdneezes ir feeweetes. Winas weenigas ruhpejas par wiseem faiмneeziбas darbeem, usſtahda kibitla, baro ſurgus, ar wahrdi ſakot dara wiſu. Wiħreeschu weenigais darbs preefsch faiмneeziбas ir: eekafit semē ſehklu un tomehr ari tas teek ifdarits loti pawirschi. Wiſi turkmene ir muſulmani, deesgan maſ zeeni fawu tizibu un us ſwehleem gresh maſ wehribas. Neapskauschams ir turkmene feeweeshu liktenis. Sawā jaunibā winas pilnigi atkarajas no tehma, brahleem waj tuwaleem radeem, kuri jaunawu atdod par feewu kam grib un hanem fawā labā dabuto ſalimu, t. i. ſewiſchku maſsu par feewu. Ta feeweetei naw brihwibas lihds paſchai nahwei. Tahdas wiħreeschu teesibas turkmene iſſkaidro ar tehwu tehwu eeradumu, kaut gan jau tagad paſchi ſahk atſiht leetu par nenormalu. Seeweetes turpretim zer us Kreewijas waldbas eefpaidu.

Pirms Turkestanas eekaroschanas jaunawu zenas grosijas ap 1500 rubleem. Ta ka ſchahda maſka leelatai prezineeku dalai bij par augstu, tad daudsi lehras pee pahrdroſchas jaunawu nolaupiſchanas. Daschreis ſeewu dabuja us parada, bet tahdös gadijumös jaunais wihrs no paſcham pirmam laulibas deenam krita ſeewas peederigo nagös, kuri plehſa no jauna wihra waj heidsamo kreklu no muguras, lihds ſalims naw ſamakſats. Ja wihrs neſpehj ſamakſat, ſeewa teek atnemta un pahrwesta tehma mahjäs. Naw ko brihnotees, ka tič gruhti eemantotu ſeewu turkmens uſſlata ka nastu, ka kaut kuru pirktu leetu un wiſas ſawas duſmas if-

gahsch us nelaimigo wehrdseni. Seewas tomehr pazeetigi nes smago litteni un retti kad mehgina behgt. Neustiziba teek hodita ar nahwi.

Turkmeni dalas wairak ziltis, kurai katrai faws nosaukums un wehsture. —

Pee stanzijas „Duschak“ mehs atradamees tikai daschas werstis no Persijas robescham. Pawakarē eebrauzām Tedschenas pilsehtā; gaiss pa lika patihkamaks un weeglaks. Leekas, ka te nu waretu salbi atpuhstees pehz deenas gruhtibam, bet deenwidus naktij atkal fawa nelaine. Sche mahzas wirfsū obi un moskiti, kuri weheleem bareem lido pa gaisu un bes schehlastibas usbruhk katrai dñshwai radibai. Wagonu durwis un logi ir jatur weenumehr aifbariti, zitadi zelotaja naiks ir nelaimes naiks. Weetejā oda kodeens ir sahpigi fajuhtams. Meesa stipri uspampst, eekaist un fazeļ leelas mokas.

Kahdas 800 werstis no Krasnowodskas, Murgabas upes eelejā, atrodas Jaun-Merwes pilsehta. Dselsszelsch winu paħrdala diwās dalās. Weenu apdñshwo eebsimtee um te atrodas wiša tirdsneeziba un pilsehtas eestahdes, otrā ir tikai kara pulku kasarmas. Pilsehtas nosaukums peerahda, ka šči naw wis ta Merwe, kura fawā laikā eenehma tik swarigu weetu austrumu wehsturē. Weža Merwe gul jau drupās un par to peemineschu wehlak. Jaun-Merwes isskats firdi it kā apmeerina. Te šcis tas ir lihdsigs Kreewijas pilsehtam, naw wairs to puteklu, kas Ashhabadā un zitās Aifkaspijas pilsehtās un beigās — te ir upe, tā tad ari uhdens un kaut nu gan šcis uhdens ir dulskins, tomehr tas tatschu ir uhdens, kura klahbtuhne atdñshwina dabu un atspirdsina katru dñshwibu.

Staigajot pa kaut kuru no Widus-Afrijas pilsehtam, us ikkatra sola ir fastopams kaut kas lihds ščim wehl neredssets, austrumneeku fawadā dñshwe un darbi. Lai apluhkojam kahdu no eelas malas tirgotawam. Tur mehs redsam buhdu, bes durwim un bes logeem, kuras widū us grihdas sehb tirgotajs fawu pretšchu widū. Schejeenes tirgotaji nesahks juhs wilinat un fault fawās tirgotawās, flawedami prezī par wislabako u. t. t. Kā ihsts bogdichans winsch meerigi sehb, dser fawu tehju un isturas weenaldisigi pret apkahrtni. Ja juhs no wina ko pagehresat, tas gausi peezeltees, pados prasito un noteiks zenu. Dingetees persi nemihl. Sahlfat juhs prezī nopaķat, winsch pateiks ihsti „jol“, t. i. „nē“ un noliks leetu wezā weetā.

Man bij jaet us Merwes kara pilsehtas dalu. Winai tuwojotees eelas metas retakas, naw wairs to persi tirgotawu un restoranu, kas lihds ščim, nedśird wairs famaisitās armenu, tekineeschu, tataru un Deewa-

ſin, kahdas wehl walodas. Sche wiſſ ir tuſčhs un ſluſſ, tikai ween-tuligā Murgaba teſ lozidamās un teiſmaini tſchalodama.

Pahrgahjuſchi tiltu, mehs jau bijām kara pilſehtas daka. Šhis ir jaufs Merwes oases ſtuhritis. Aþdſihwotaju ſinā te haſtopam nedomatu pahrmainau. Daſchas minutes atpakal nedfirdejām neweena freewu wahrdā, bet te wiſus eedſihwotajus atradām tikai freewus. Waſarā te walda breenmigs karſtums un wiſi freewu eedſihwotaji panes to tikai ar leelām močam, glahbdamees zauru deenu pajumtā un iſeedami uſ eelas tikai nepeezeſchamakōs gadijumōs. Zauru deenu logu ſlehgī teek tureti aif-dariti un tikai pulkſtens 7 waſkarā tos atwer. Kustefſchanās uſ eelam fahkas tikai waſkarā. Bej tam ar Merwi mehs eepaſinamees kā ar drudſcha un zitu ſlimibu perekli. Katram labi ſinamis, kahdu eefpaidu uſ zilweka atſtaħi ſemas un purwainas weetas karſtōs ſemes ſtreħkōs. Merwe ſawas apkahrtneſ ſabab ir taifni tahds ſemes ſtuhris Widus-Asijā, kur wiſwairak ploſas drudſis. Tas ſhe peemeklē neween neapraduſchos eebrauzejus, bet ari eedſimtos. Schejeenes drudſis parahdas daſchadās formās. Galwas, ſoba, pat weenkaſhha pirkſta eefahpeſchanās ir jau weſels ſlimibas ſimptoms. Bet ar laikā eenemtu ſinamu daudſumu ħi-nina ir jau lihdſets. Taſchu nereti ſlimiba peenem draudoschu weidu, nogurdina zilweka organiſmu un noguldina zeeteju kapā. Kas ſihmejas uſ niknakās formas drudſi, tad tas ſawu upuri driħs ween nomahz: ne-paeet diwas, triħs deenas, kād wiſs jau ir galā. Drudſis, kurek preeħħ ſchejeenes eedſihwotajeem ir kā afa Deewa rihkſte, peenem ſawu augstaño mehru junija un julija mehneshōs. Katru gadu ſchinī laikā merweeſhi guldina kapā liħds 250 zilweku. Drudſha ſtiprās attiħtiſchanās zehloni mellejami weenigi kaunajā Asijas klimatā. Ta pahrmehrigais waſaras karſtums, ſajuhtamā temperaturas pahrmaina deenās un naktis, paſtah-wigā ſemes maħkſligā uħdenoſchanā, weſeliga dseramā uħdens truħkums un dauds ziti apstaħkli, ir wiſmiħlakee drudſha eroiſchi.

Kā palihdset drudſha ſlimneekam, ir jautajums, kurek praſa dſih-was pahrpreeſchanas, ſewiċċi drudſchainajās ſemēs, kahda ir Widus-Asija. Drudſis, kā jau peeminets, dalas wairak ſeċċirās. Weeglais drudſis pahreet no ħinina leetoſchanas, widejais praſa wiſdriħsakā ſlimneek aħ-vaħretoſchanas weegħla klimatā, ilgas un ruhpigas tħoſchanas, bet augstaño mehra ta pazu zamais „dſeltenais drudſis“ ir reti kād dseedinams, jo wairak tadeħi, kā wiſch welkas tikai maſu laizinu. Tomehr ſhis jautajums lai paleek ſinibu wiħru apſpreeſchanai. Meħs tikai teiſsim pahra wahrdū, kas jaeweħro no wiſweenkaſhakeem liħdjekeem, lai iſſargatos no drudſha.

Ir diwas swarigas un loti weenkahrshas leetas: 1) Zik ween tas eespehjams, issargatees no newahrita uhdens leetoshanas un 2) wakarôs, faulei noreetot un eestahjotees wehsakam gaisam, apgehrbt wirsdrehbes. Kà pirmais, tà otrais lihdsekis paschi par fewi saprotami: swaigâ uhdenni droschi ween atradisees drudscha bakterijas. Wakarôs pahrgehrbtees általâ apgehrbâ ir tadehl wajadsigs, lai wakara bsestrumâ ahtri neatdsifinatu deenas karstumâ fakarsucho meesu. Gewehrojot shos weenkahrshos lihdselkis, kritis Widus-Asijas jauns eenahzejs buhs dauds darijis sawai apdroschinafchanai pret drudscha breefman.

Bes drudscha Widus-Asija ir bagata ar zitâm slimibam, kà ar tisu, daschadâm wehdera sehrgam, plauschu karsoni u. z. Saweenota ar Persiju un Afganistanas robesham, kuras atkal stahw tuwâ fakarâ ar Indiju, Asijas koleras schuhpulta weetu, war weegli tilt eenesta ari schi breefmigâ sehrga, kà tas notika 1892. gadâ, kad kolera peenehma Kreewijâ deesgan draudoschu weidu.

Katrâ aprinkî ir faws ahrsis, kas pasneids medizinas palihdsibu, feldschers un wezmahte, kuri usturas sawâs aprinku waldes. Apgabalâ ir trihs brihwas apteekas: Ashabadâ, Merwê un Krafnowodskâ. Pehdejâ ir ari apteekas pretschu magasina. Danis apgabalôs, kur naw apteeku, sahles teek isdotas no weetejo lasaretu jeb dselszeli apteekam.

Merwes aprinkis wehl eewehehojams ar sawu kokwilnas ruhpneezibu, kura sche attihstita deesgan leelâ mehrâ. Weetejais klimats stipri sekme kokwilnas ruhpneezibu. Karsta wafaras faule augli pilnigi nogatawina, tikai reti gadas, kà agri usnahluschais rudens un leetus famaitâ wiisu raschu un eewehehojami pamäsiua kokwilnas wehrtibu. Te fastopamas daschadas sortes gan Amerikas, gan Asijas kokwilnas. No Asijas sortes wairak teek apstrahdata farkani dseltenâ un baltâ kokwilna. Scho sortu sehksa ir iwesta is Bucharas un Persijas un Merwes aprinkî isaug dauds labak kà sawâ tehwijs. Ari Amerikas sortes naw nemas sliktakas par ihstâm amerikaniskam. Kokwilnu isstrahbdâ ari Ashabadas, Krafnowodskas un Tedschenas aprinkos. Apgabalâ ir trihs kokwilnas tihramas fabrikas un Ashabadâ domâ tahdam pat noluhsam eerihkot twaiku fabriku. Tà kà Aislaapijas apgabalâ ar kokwilnas ruhpneezibu nodarbojas wehl tikai no 1886. gada, tad, spreeshot pehz tagad jau panahltam sekmem, jazer, kà ar laiku sche wehl jo stiprak nodibinafees kokwilnas ruhpneezibas kultura.

Netahlu no Bairam-Ali stanzijs parahdijsas wezâs Merwes drupas. Laika gan bij maš, tomehr islezu is wagonas un steibos kaut daschas minutes apluhkot flauenas drupas. Pee Bairam-Ali stanzijs sstahwejam

weenu pusstundu, tā tad dauds neka newareju apskatit. Žir gruhti isteikt, kas sajuhtams, stahwot kahdas senlaiku waras un krahjsčuma kapa malā. Spalwa ir nespēzīga aprakstīt tās alas, pagrabus un welves, kuras stahw azu preelsčā, pusfagruwūščas, kļūcas. Nejaufči ja jautā: kas gan dibinaja šo tagad drupās guloscho pilsehtu, kur tagad winsč? Kas še dīshwoja? Ka rokas muhreja wehl tagad stiprās welves? Kas še karjoja, ka ašnīs te pluhda un kas tik besdeewigi un warmahzīgi lika pihschlōs wiſus šhos jaukumus?

Zīk no grahmatam un wehstures redsams, tad tanīs tahlajōs laikos, kad Eiropa wehl snauda dīslā gara meegā, Merwe bij sasneegusi sawas kulturas augstako stahwokli un ar pilnigu teesību ūauza fewi par pasaules waldineezi.

Merwi eekaroja Antigons-Ziklops, Aleksandra Leelā kara wadonis. Toreis Merwei bijis 7—8 werstis apkahrtmehrā. Wairak reises wina ir ispostita lihds pamatam, bet tad atkal uſzelta no jauna, wehl gresnaka par ispostito. VI. gadu simtenī pehz Kristus te walbija biskapiba, bet kad arabi eekaroja Merwi, ta pahrwehrtās par muſulmanu zentru. X. gadu simtenī arabeefchi zelotajs Merwi nosauz par apbrihnojamako no zilwēku roku darbeem. Tschingis-chana laikā Merwe sasneedja sawu augstako stahwokli. Bet chana Dschagataja dehla nonahweschanas deht Tschingis-chans lika apkaut wiſus Merwes eedſihwotajus. Pehz tam pilsehta wairs ilgi newareja uſſelt un tikai 1400. gadā is winas drupam pazehlās jauna dīshwiba. Pehz Samarkandas chana Abdul-Kerima nahwes Merwe pahrgahja no rokas rokā starp buchareefsheem, perseem un kiweescheem. Pehdejo reis winu uſbuhweja Nadirs-Schachs, apmetinadams te isnahzejus is Persijas. Par galigo Merwes isnihzinaſchanas laikmetu skaita XVIII. gadu simteni.

Kreewu zelotajs Dr. Jaworskijs par Merwi paſneids ūchahdas ūnas:

Ap 334. gadu pehz Kristus Merwe stahweja biskapu pahrwaldbā. VI. gadu simtenī kristīga tiziba ūipri isplatījās starp ūemes eedſihwotajeem. Bet kristīgai tizibai nebij ilgi ūelt Merwes apkahrtne. Jau VII. gadu simtenī te arabeefchi ūahka ar uguni un ūobinu ūiplatit sawu muhameda tizibu. Bet lai gan winu bahrdības bij neaprakstīmas, tomehr nefkritīto ūwehrīkskais ūanatisīms nedabuja wirsroku pahr kristīgo tizibu, kura wehl bij pilnīs ūeedīs Harofanā. 670. gadā Merwi eenehma arabeefchi kara wadonis Haritoms. 705. gadā eekaroja ari Balchu, Baktrianas galwas pilsehtu, bet „pilsehtu mahte” Merwe ūchoreis ilgi guleja pihschlōs. Ap 742. gadu winu atjaunoja Harofana energijskais pehznahzejs Sajars,

kursch ari eelaroja neween wiſu Amu-Darjas eeleju, bet ari Ferganu un eelausas labi tahlu ari Austrumu-Turkestanā.

No ſcha laika ſahkās wiſu Amu-Darjas ſemju ſeedu laiki. Arabi te nebij eenahkuſchi wiſ kā iſpoſtitaji un eekarotaji, bet kā jaunas kulturas dibinataji. Ḥarofana waldbibas laikā ſeme peepildijās ar dauds ſeedoschām pilſehtam. Starp pehdejām arabeeschu dſejneeki un zelotaji wiſwairak zilbinaja Merwi.

X. gadu ſimteni Merwe ſaſkaitija no ſaweem pilſoneem dauds ſinibu wihrū, kuri Merwē bij dſimufchi un miruſchi. „Iſ Merwes zehlās Abbasidu gaifma,” rafsta arabeeschu zelotajs Hib-Ḥaukels. „Ari Mamuts te dſihwoja, kād palika par kalifatu galwu. Merwe ir raidiujſt paſaulē dauds duhſchigu kāra wadonu un ſinibu wihrū. Ahrſts Versuje, kura ſinaſhanam neweens no amata brahleem newareja lihdsinates, Barbabi, ſlawenais muſikants, kursch fazerejis wiſapbrihnojamakās dſeeſmas, wiſu winu ſchuhpulis karajās Merwē.“

XII. gadu ſimteni zelotaji nebeidsa ſlawet Balchas, Merwes un Termedas jaukumus. Sultans Sandſchari wiſwairak ruhpejās par Merwi, tomehr ſcha paſcha ſultana laikā Merwei bij japeedſihwo gruhtas deenas. No ſeemeleem eebruka guſi un atkal uſ wairakeem gadeem pahrwehrta Merwi drupu faudſi. Bet ari ſchoreis pilſehta wehl atſehla.

Ziſt tahlu kultura no mums aprakſtitā Bidus-Asijas apkahrtne bij attihiſti, redſams no ſekofchā. Tai laikā, kād wiſas Eiropas ahrſtnezzibas mahkſla wehl pastahweja tikai ſihleſhanā un burwibā, Merwē jau bij preeſchſihmigas ſlimnizas. Tapat ari te bij 10 bibliotekas un kaut nu gan weenā no wiñām bij tikai 200 ſehjumi, tomehr tee paſchi bij no ſewiſchkas wehrtibas.

Pilſehta no guſu rokam ſahka pahreet daſhadu ſweſchu tautu rokās. No eefahkuma wiñu eenehma kāſi Gouri, kuri tikko bij nodibinajuſchi Turkestanā ſawu waru.

Peenahza XIII. gadu ſimtenis. Wiſu Asiju pahrpluhda meſchonigo mongoli kāra pulki, waditi no „paſaules kāſa“ Tſchingis-čhana. Mongoli kā uguns leefma pahrnehma ſemi un no poſtija wiſu lihds pamatam. Mongolu tauta ir weena no wiſſwehriftakām tautam un ſchoreis ta puſ-paſaules pahrwehrta kluſā kapſehtā. Neweena pilſehta neisbehdsa mongoli waras darbeem. Ta ari Merwei ſchoreis bij jaapseds drupās ſawa krahſchā, ſlawenā pagahntne. Stahſta, ka pilſehtas eedſihwotaji greeſuſchees pee Tſchingis-čhana ar luhgumu, lai taupot pilſehtu, bet wiñſch, neustizedams eedſihwotajeem, luhgumu atraidijis, apkahwiſ eedſihwotajus

un pilsehtu pahrwehrtis par drupu kaudji. Tà dabuja galu kahdi 1,300,000 pilsehtas eedsihwotaji, isnemot tikai israudstus 400 mahksli-neekus un amatneekus, kuri tikuschi nosuhtiti us Mongoliu deht ñhana pils isgrefnoschanas.

Schis bij pirmais spēhzigakais spēhreens, kurš Merwei wairs nekad nekahwa pazeltees senā krahschumā. Mongolu breesmu darbu pehdas wehl schodeen redsamas Widus-Asijā. Zelotajs Ibn-Batuts, wairak kā ūmits gadus pehz mongolu eebrukschanas zelodams pa Widus-Asiju, starp zitu ūewisčki noschehlo kahdu Merwes moscheju, kura bes schaubam bijusi weena no apbrihnojamakām ehkam pasaule.

XV. gadu ūmtenis bij tilpat breesmigs. Tagad par Asijas waldi-neeku usstahjās tislais Timurs. Tas iepostija wihas apkahrtējas pilsehtas un nolaupitos gresnuņus aishweda us Samarkandu wiras iskrahschanošchanai.

1369. gadā mongolu wezako un preekichneku ūpulzē par Trans-aktonijas emiru weenbalfigi cezehla Timur-Beku, mums wehsturē pasih-stamo Tamerlanu. Pehz tam Widus-Asijā deesgan ilgi waldijs meers. Wehl pehdejo reis Merwe pazehlas is pihschleem, bet ne us ilgu laiku. Bucharas emirs Schach-Murad-bejs atkal isnihzinaja scho Asijas templi un eedsihwotajus isllihibinaja pa Bucharu.

Tà us wiſu muhſchu nosuda Wezā Merwe, paglabadama ūwās drupās ūnlaiķi ūnibū un mahkslu. Tà isnihka „pasaules waldineeze”, atstahdama tikai apbirſučhas ūneenās un tornus, lai tee apraudatu pagah-jusčħas ūlawas un waras deenās. Un teesčham, waj gan wiras, ūħas apbirſučħas drupas, neusstahjas kā neapklusinami leezineeli is ūn biju-scheem laikeem? Jo ilgač noskatas ūħas atleekħas, jo darbigaka top fantazijs. Ūkatees un leekas, kā nupat, nupat nodrebēs wezee muhri un kā straume ūħas pluħst garš ūħħas par bijuščo waldneeku waru un ūlawu, par nabageem, bagateem un mahziteem wiħreem, par aksnfahrigiem kaimineem, par ūmes ūħħebi labām un taunām deenam...

Atwadijees ar ūlawenām drupam, dewos tabħlač — us Bucharu.

Diwi ūmtis trihsdesmit astonas werstis atkal brauzām pa ūħajja ūmiltim. Gruhti eedomatees wehl behdigakas apkahrtne, kā druhmās Repetek, Pefku, Karaul-Kuju un Barchanu stanzijs. Un tomehr te tatsħu jadsiħwo zilwekeem.

Amu-Darjas tuwumā ūħla parahbitees daschi ūħlumi. Jo wairak tuwojamees Tscharħschujas pilsehtai, jo jautra āla palika apkahrtne, liħds beigħas apstahjamees us paċċha Amu-Darjas upes krosta Tscharħschujā, kā dahrja. Tà nemanot bijām pahrbraukuschi Bucharas robesħu.

Belojuma aprakħts.

Pahr Amu-Darjas upi ir pahrbuhwets koka dselsszela tilts, wieselu wersti garſch, pa ſaru brauzām 40 minutes. Schi ir Aifkaſpijas dselsszela wahjakà weeta. Neraugotees uſ ſawu ihſo muhſchu, tilts jau wairak reiſchu ir eegahſees ſtraujā Amu-Darjā, tikai beiſ dselsszela wilzeena, ta ka zilweku dſihwibas naw gahjuſchas bojā. Tagad pahr Amu-Darju buhwè dselss tiltu un paſaſcheereem nebuhs wairs welas 40 minutes jadreb par ſawu dſihwibu, welkotees pahr tſchilfkoſcho koka tiltu.

Skats no dselsszela uſ Amu-Darjas upi ir kraſchns, ſewiſchki uſ lejas yuſi. Te upe tek loti kraſchni un leekas, ka winas gals ſawee-nojas tahlumā ar ſlatu rinkl. Schur tur eerangama dascha laba falina.

Pahrwilkuſchees pahr Amu-Darjas tiltu, mehs eebräuzaṁ pawifam jaunā paſaulē. Gan daba daudſ neaſchkihrās no lihdſſchinezjās, bet zilweki bij pawifam ziti. Druhmo un meschonigo turkmenu weetā te ſaſtapām jautros buchareefhus ſneega baltās tſchalmās un warawihknes kraſhainōs chalatōs. Chlu arkitekturas ſinā ari ſaſtapām leelako ſawadibu. Wispahri eefpайдou bij loti daudſ, bet tuwojās wakars. Beesā auſtrumu nałts tumſa ar ſawu nezaurredſamo ſegu pahrklahja ſemi un nelahwa mums wairs apluhkot intereſanta apgabala.

Bucharas čana walſis naw pilnigi patſtahwiga, bet paſtahw ſem Kreewijas Zara pahrraudſibas. Kreewija nepeelaſch Bucharas eekshejās politikas un neatlauij tai nelahdu diplomatiſku ſarunu ar lahdu zitu walſti. Ja Bucharai ir lahdas dariſhanas ar ahrwalſtim, tad tahdas teek westas zaur Kreewijas widutajibu. Kas ſiſmejas uſ eekshejo pahrwaldibu, tad tahta ir atwehleta paſchu buchareefhu brihwai gribai. Waldbibas galwa ir Bucharas emirs, kurſch ir wiſas ſemes pahrwaldneeks un paſehlneeks un ſura rokās atrodas ſawu pawalſtneku dſihwiba un nahwe. Pehz emira naht laſi-lala, t. i. tautas galwenalaſis teesneſis un muhamedanu tiziſbas preekſchtaſhw. Bes wina emira labā roka ir wehlta ministri un beki, ar kureem emirs riſlojas loti ſwabadi: augſtakais amata wihrs jau rihtā war buht pehdejais lopu gans un otradi. Emira troni manto wina pehznahjejs. Beku uſdewums ir lihdſigs muhſu gubernatoru amatam, bet teem ir pilnigi neaprobeschota wara un teesibas. Katris Bucharas beks ir it ka nodalits knaſſ. Sawu eezirkni wiſch pahrwalda gandrijs gluſchi neatlarigi no emira. Wina griba ir apakſchneku likums. Beku uſdewums ir pahrwalbit ſawus apakſchneekus, ſalaſit no wineem noboklus preekſch emira laſes un preekſch ſawām personigām wajadſibam. Noboklus ſalaſa wairak naturā un ta ari beks nodob wiens emiram: tik un tik daudſ chalatu, tik ehſelu u. t. t. Skanofchā metalā

malšà tikai tirkotaji. Beka amatu manto ta behrni. Bet emirs war kátru azumirkli bekam atnemt wina godu un teesibas un nodot kahdam zitam, kae ari gadas ne wiſai reti. Bekam mirstot, wiſu wina naudu un mantu ſanem emira kafe, ta tad nahkamais beks no ſawa tehwa neka nemanto. Bucharas walſts eerehdri ir peefveeſti kafpot ſawâ weetâ lihds nahwei. Nekahdu gabu iſkalpoſchanu nedj atwakinajumu te nepaſihſt. Reis beks ir eezelts par kahdas pilſehtas waldineku, wiſch tur paleek lihds ſirmam wezumam, eeslehdſees pilî ar ſawu haremu. Tikai kahdas diwas reiſes gadâ tas atſtahj ſawu filto perekli, lai eerastos ſawu pa-weihlneku apſweizinat. Pee tas paſchas reiſes emira kafei teek nodoti ſalaſtee nodokli. Ja emirs paleek ar ſawu beku meerâ, wiſch to at- laiſch, apdahwinajis ar čhalatu. Pretejâ gadijumâ beks teek eesloſſits paſlepenâs welwës un neredj deenas gaismas wairs nekad.

Kà Kreewijas un winas intereſchu aifſtahws Bucharâ uſturas Kei- ſariſkais Politiskais Agents. Wiſch nowehro buchareeſchu iſtureſchanos pret eiroppeſcheem, ir par wiđutaju daſchadám ſarunam ar Kreewiju un zitám walſtim un zenſhas attihſtit Bucharas waldbibas humanismu pret ſaweem apalſchneekeem. Politiskais Agents preeſch wiſas ſemes ir no leela ſvara.

Bucharas apdiſhwotaji ir farti. Wini dalas uſbeköſ un tadschiköſ. Abas ſchikras weenu no otras war weegli iſſchikt ta no ſarunas, kà meesas buhwes. Uſbeki ir milſigi, plezigi tehwini ar rupjeem gihmjeem, kamehr tadschiki ir daudj ſhikli par wineem. Seeweetes ſtaigà ar aif- klahtem ſejeem un tas ir ſchehl, ſoti ſchehl. Austrumneezes wiſur pa- ſihſtamas kà ſtaſtas, dedſigas un kaſtas ſeeweetes, bet — kae lai eedroſčinas pahrakht bahrgo muhameda likumu un atklaht noslehpumaino waiga aifkaru?

Bucharâ ſaſtopami ari ſchihdi, indeeſchi, armeni, gruſini un heigâs — ari krewi, kuri te eeklihduschi meklet laimes un peedſhwojumu.

Tuwojotees Samarkandai un eebraukdami jo dſilak Widus-Alſijas zentrâ, ſaſtapâm weenmehr intereſtantius ſtatus. Kameeli pa 50 un wairak weenâ rindâ, iſſteepuschi ſawus garos kakkus, lehni fotoja zits vež zita pa dſilam ſmiltim. Widus-Alſijâ uſ katra ſola ſaſtopami kameeli gan uſ zela, gan ſtepê. Kirgiſchi pa diweem un pa trim ſehd winu pinkainâs mugurâs, gahſeledamees uſ preeſchun un atpakał. Pakal leelajeem kameeleem tek masee kameeleni ar gandriſ ſehl baltu wilnu. Kirgiſis — karawanes wadonis ſawâ ſpizigâ, balta woiloſka galwas ap- ſegâ, ar platam malam, jahj papreeſch uſ ehſeka. Kirgiſha pazeetigais

uit neschikramais kalps ir tameelis. Winsch raugas ar noruhdita, gadu tuhksioscheem eedihdita wehrga skatu, kursh it ka lepotos ar sawu wehrdsibu. War salasit kaut fo strupi aprobeshotu un nelaimigu tameela gandrihs zilwezigâ gihni ar garu, issteepuschos apakschluhpu, gareem, pinkaineem mateem, kuri nokaras pahr azim; wiß weenâs lahrpâs, ewainojumâ, lupertâs, finirdoschs un netihrs, fakroplots no pastahwiga darba, grausdams wißam tam par atlighdsibu tikai afos, ruhktos dadschus, winsch ari atpuhtas brihdî nesaude sawas wehrdsisskâs istureschanâs un padewigi stahw us zeleem, it ka luhgdamis peedoschanas par scho brihwo brihtinu. Bes teem smagumeem, kurus zilweki tameelim uskrauj, winsch no paschas dabas ir apseglots ar nekad nenoxemamu nastu — sawu neglihlo kipri, it ka tadehl, lai winsch nekad neaismirstu sawa muhschigâ wehrga stahwolla. Un kaut gan tameela galwa weenumehr augstu pazelta un raugas pahrlezzinoschi, ar lepnu sawas wehrdsisskâs pazeetibas un padewibas apsinu, bet par to wina kallis ir dsili nokahrees lihds jemei, it ka pats luhgdamees pehz wehrgu lehdem...

Samarkanda atrodas seschias werstis no Sarowshanas upes; deenwidôs no Samarkandas welkas gara kalmu rinda, apklahta ar muhschigu snegu. Schinâs kalmu Sarowshanas upe nem sawu eesahkumu, apflazina un ustur garu semes gabalu, kurâ atrodas ari Samarkanda, tad dodas tahlak tukhnessi, kur top masaka un masaka, lihds heigâs, starp Bucharu un Amu-Darju, paşuhd tukhnessha smiltis.

Samarkandas eedsihwotaju skaitis sneedsas lihds 30,000. Kreewu buhs tikai treschâ dala, eeskaitot ari kara pulsus. Samarkanda das diwâs dalâs: kreewu pilsehtâ, kura eenem weenu kwadrat-wersti un astoras reises leelâkâ Ussijas pilsehtâ. Kreewu pilsehtas dala no wißam pusem eeslehgtâ gan no Ussijas pilsehtas, gan ari no weetejeem „kischla-keem“ jeb sahdscham. Tâ tad kreewu Samarkanda eenem tikai masu dalinu leelâ no eedsintajeem apdsihwotâ pilsehtâ. Scheenees kischlakeenti naw starp weenu un otru nekahdas robeschâ, ka kreewu sahdscham, bet wini wiß sawcenojas weenâ kopigâ grupâ.

Masâ kreewu pilsehtas dala ir pee tam wehl loti reti apdsihwota. Weenigâs ir Kata Kurgana un Kaufmana eelas, kuras apdsihwotas drusku beeschak. Wißâ Samarkandâ ir tikai weena diwistahwu ehka no farkaneem keegeleem, pahrejâs buhwetas waj nu no mahleem, waj nededsinateem keegeleem. Jumti ir lihdseni, nollashi ar needram un dubleem. Pilsehtâ naw neweenas koka buhdinas, pat sehtitas, pateizotees pilnigam mescha truhkumam. Preeschu dehlus nepeezeeshamâm wajadisbam un

telegraſu ſtabus peewed no Kreewijas un pahrdod ſhe par loti augſtam zenam. Stahſta, ka agrak preeſchu weetā telegraſu ſtabus taisiujſchi no zipreſchu kokeem, kuru ſchejeenes kahnōs ir deesgan daudſ, bet wehlač to atraduſchi deefin kadeht par nederigu.

Samarkandā tikai weena eela ir brugeta ar akmineem, kura wed uſ wokſahlı. Tikai jabrihnas, kadeht wokſahle eerihkota weſelas peezaſ werſis no pilſehtas. Samarkandas wokſahle ir maſa weenſtahwu ehla. Kraſnowođſkas wokſahle to ſawā grefnumā un eerihkojuſmā daudſ pahrspehj.

Samarkandā preeſch eebrauzejeem ir kahdas peezaſ weenſizas, no kurām weenā ir ari waſaras dahrſs ar atlahtu ſzenu. Schejeenes weenſizas ir ari neleelas mahjinäs ar trim waj tschetreem logeem eelas puſe un daschās no winām naw wairak par puſduzi iſtabu, par kurām tomehr jamakſa deesgan augſta zena: ſlikti mehbeleta iſtabina ar logeem uſ pagalma puſi, keegelu grihdū un puſtumſcha, makſa 2 rubli 50 kap. par deenu un nakti. Tomehr par to naw ko brihnotees, jo gandrijs wiſas weenſizas walda ſchibdi.

Pilſehtā ir weena pati pareiſtizigo baſniza un ta pati maſa un loti ſema. Leelu un wairakſtahwu ehlu Samarkandā nemiaſ nedrihkf buhwet, beeſchi atkahrtodamās ſemes trihzeſchanas deht. Stahſta, ka Samarkandas apkahrtne kaut fur wehl eſot praveeſcha Eliaſa baſnizas atleekas. Baſihſtamais ſelotajs Marko Polo rafſta, ka XII. gadu ſimteni kriſtiiga tiziba te ta bijuſi iſplahtita, ka Samarkandā ween bijis lihdi 800 baſnizu.

Kahdā pilſehtas parkā ir eeweherojamas trepes, kuras wed no ſtahwa kalna. No wirsgala ſchās trepes ir no tihra marmora, bet uſ lejas galu pahrwehrſhas par keegelu; ſchās trepes, tāpat kā wiſs zits, ir loti nolaiftas. Wairak pakahpeeni ir ſadauſiti, daschi pawifam iſzelti. Kaut gan biju daudſ laſijs par „ſkaisto Samarkandu“, par winas tihrajām eelam un ſkaifeem dahrſeem, bet man leekas, ka to war teift tikai ſalihdsinot ar Afijas, bet nekahdi ar Europas pilſehtam. Kā dahrſi, ta bulwari Samarkandā ir ſlikti uſtureti, ta kā pat ſola gruhti atrast ko apſehſtees.

Ay parku ir eeweherojami jaunks bulwars, kahdu werſti garſch un lihdsens kā dehlis. Winsch ir noſtahdits ar 16 riudam foku, kuri ſadalaſ 7 alejās: diwās preeſch brauzejeem un peezaſ preeſch kahjnekeem. Bulwarim eepretim ſtahw kara gubernatora nams, pilnigi nogrimdams ſatā dahrſā, kursch ir weenigais Samarkandā, kas aptaifits ar muhra ſehtu. Bulwarim turpretim naw nekahdas robeschhas, kas loti traužē

usturet winā tihribu. Un zil tas gan schehl! Samarkandā ir tik brihnischki bagata augliba, tik koſcha daba, kahdu pee mums gruhti eedomatees. Bet Samarkanda wehl neprot tos isleetot.

Behdigi ir tas, ka Samarkandā naw neweenas bibliotekas, tadehl̄ latram, kuru liktenis noraidjis ſchāi kulturas nomalā, japirk̄ grahmatas weetejās pahrdotawās, kurās winas tomehr atrobas loti aprobeschotā ſkaitā un jaſamakſā gandrīſ ar dublstu zenu. Wispahrigi latra leeta, kura naw weetejā iſgatawojama, makſā diwreis un trihsreis dahrgač ka Kreewijā.

Za eefkatas freewu Samarkandas tirdsneezibā, tad friht azis tas apſtahl̄lis, ka wiſi tirgotaji ir pa leelakai dałai ſchihdi, farti un ziti eedſimtee, bet freewu loti mas. Sche ir ari daschas koſwilnas tihramas fabritas, kurās peeder gan freeweem, gan farteem, trihs jeb tschetras wiħna fabrikas, kurās pagatawo degwiħnu no wiħnogu fulas. Brihnumis tikai, ka te lihds ſchim laikam naw zukura fabrikas, neraugotees us to, ka 1897. gadā tirgotawās weenam paſħam pirzejam nepahrdewa wairak ka weenu mahrzinu zukura, jo wiſā Samarkandā biji atlikuschi wairs tikai daschi pudi. Zukurs tad ari fafneedsa nepeeredseti augstas zenas. Tahdi gadijumi notika beeschi ween, tiſlihds taħħid zukura fuhtijums no-kawejas. Tas nu buhtu no weenas puſes. No otras puſes jaewehro tas, ka Samarkandā buhtu dauds materiala preeħx zukura pagatawoſħanas. Lai peemin tikai wiħnogas, kurās sche ir ſewiſchki ſaldas un makſā tikai 40—50 kap. puđs.

Samarkandā ir lihds 15 ahdas fabrikas. Te katu gadu iſgatawo ap 50,000 leellopu ahdu, kurās iſſuhta wiſas Turkestanas leetosħanai. Sirgu ahdas teek fuhtitas us Kreewiju, ſewiſchki us Warschawu, saħba lu peederumu iſgatawoſħanai. Japeemin wehl daudsas farty ellas taifi-tawas, kurās weenā deenā pagatawo lihds 20 mahrzinam ellas no kunschuta, reeksteem, wates feħklam u. t. t., ka ari ſihda apstraħdaſħana un no ta pagatawotee iſſtrahdajumi. Siħdu un wina iſſtrahdajumus farty iſleeto gan sawām wajadſibam, gan fuhta us Kreewiju. Turpat noſuhta ari riħsu, koſwilnu, kaltetas wiħnogas, aprifofus un dauds zitu deenwidus augu. No Kreewijas Samarkandā peewed dasħadas manu-fakturprezes, stilu un metala iſſtrahdajumus. Kreewu pilfeħtas dalā tirgus platiſha naw, kaut gan tas buhtu loti wajadſigs. Kattras wajadſibas deħl ir jadodas us farty pilfeħtu, waj ari jausmana, kad us eelas parahdiſees farts, iſwadadams us fawa eħsela gan putni, kartupelus, riħsu un zitas il-deenifchligai dsħħwei nepeezeesħamas wajadſibas.

Mahzibas eestahschu jūnā ari Samarkanda ir nabaga, jo lihds 1898. gadam winā nebijs neweenas widejas mahzibas eestahdes.

Samarkandas kristito kapsehta ir tuhlin ajs pilsehtas. Kapsehtas wiðū, apalā zipreshchu apstahditā kalminkā, ir masa bañiza. Kapu peeminekki pa leelakai dalki ir no pelnu krahfas marmora, rupja iſſtrahdajuma. Nejauschi usduhros uſ kahdas pariseetes peeminekla, kuras kapa weetu liktenis bija nolehmis te, tik tahlu no Franzijas.

Ehrgmigu eespaidu atstahj Samarkandas polizejas apalschkarieinji — gorodowojo. Sartu pilsehtas dalā wini wiſi ir israudsiti no eedsimta-jeem, kuri prot „runat freewu walodu“, kaut gan deemschel ſchi freewu walodas prashana pastahw tilai daschu saraustitu fraſu gruhtā iſrunā. Wiſi ſhee polizejas eerehdni apgehrbti kaſtanu krahfainōs mehtelōs un kā ſeemu tā waſaru aunaħdas zeprūe, iſ kuras malam nereti ween raugas raibā ſartu mize. Beeschi, loti beeschi ſhee „eerehdni“ ſastopami bes formas, ſawās tautiflās mizitēs, ſem koka ehnas, ſmeħkejot kaſjanu waj dserot teħju, it kā par ſamu uſdewumu iſpilbifhanu wineem nebuhtu nekahda data. Daschadu leetū iſwadaschanai teek leetotas arbas. Arbai ir leelu nestawu iſſkats, ar diweem gareem galeem, kuroš eejuhds firgu. Arba uſtaifita uſ diweem augsteem rateem, kuri ir wairak kā trihs arſchinas zaurmehrā. Daschreis arbas ir aifslahtas un tā lihdsinas tirgo-taja budkai, waj ari Sarkanà kruſta rateem. Brauzejs neſehd wiſ arbā, bet firga mugurā.

Intereſanta ir medreſe, muſulmanu augstačka ſkola. Schas ehlas augſtums no baſara laukuma puſes ir 97 pehdas, bet no eelas puſes 38. Gelas puſe medreſe ir bes logeem, tikai ſchur un tur bes kahdas kahrtibas un plana redsams zaurums bes rahmjeem un glahſes. Durwiſ, kuras atrodaſ trihs medreſes ſeenās, ſtahw ſtarp augsteem ſtabeem. Laukuma puſe, ehku ſtuhrōs pažekas munari, t. i., augſti torni, kuri atgahdina faórikas ſkurſtenus; katra torna augſtums ir 97 un zaurmehrā 13 pehdas. — Kreewijā medreſes ir wiſur, kur dſiħwo leelaka dala muſulmanu, bet wiſwezakas no wiñām ir Samarkandā, Taſħkentā un Kokandā. Labi eerihkotai medreſei ir pareiha tħħetru luhra iſſkats; ap-robeſchota wiña ir ar muhra ſeenu, kuras eekħhpuf īteek preebuhweta ħudschra (telpas preeħx ſkolatajeem un ſkolnekeem), weena waj wairak darschanes (klafes iſtabas) un moſcheja. Medreſi pahrwalda muddaris (mahzibu padewejs). Leelās un bagatās medreſes ir wairak muddariju. Vijuſchōs laikōs muddarisus iſraudsija un apſtiprinaja amatā yats chans. Kreewu Turkestanā no 1891. g. pastahw jauna kahrtiba; par muddarisa

īswēhleschanu fastahda protokoli, turi lihds ar skolu inspektora preefchā stahdijumu nosuhta apgabala galwenam skolu inspektoram, no kura atkarajas muddarisa apstiprinaschana amatā. Gandrihs wisi muddarisi ir dabujuschi ißglihtibu Bucharā. Weetā wici eestahjas ne agrak kā 40 gadus wezi un ispilda sawu peenahkumu lihds pilnigai nespēhzibai, waj nahwei. Medreses skolneeki nef nosaukumu: nulla (mahzits), talib-i-ilm, jeb weentahrschi talib (sinibū mellebams). Medresē eestahjas jaunekli, kuri beigušchi semaku muſulmanu skolu kursus, kur wici ir eemahzijuſchees lasit arabu walodā. Widus-Asijas medresēs skolneeki fahk no ta, kā ismahzas no galwas awali-ilm (sinibas eefahkumu), ihsu muſulmanu kattiksmi, kurſch nodrukats persu walodā un pastahw no jautajeeneem un atbildem. Tahlač nahk pirmā kurſa nodala — grammatika; skolneekem jasīn tik dauds no arabu walodas, lai bes apgruhtinashanas waretu nodarbotees tahlačas sinibās. Sekojschais kurſs fadolas diwās dalās — muſchfilat (wispahrigas sinibas) un maſala (juridiskas). Pirmā dalā teek eeflaitita deewwahrdu siniba, logika, dialektika, metafīsiķa ar astrenomijas un koſmografijas nodalam, tautas teikas un korana iſskaidrojumi. Juridiskais kurſs pastahw religioso teefšou ispehtischanā un teokratiskas muſulmanu walsts zivil- un kriminal-likumu ſinaschanā. Pilna kurſa gandrihs nekad neiseet. Tahdu iſnem zauri tikai tee, kuri kahdreis domā buht par kaſijeem jeb ziteem ſawas tautas amata wihereem. Ži zitām sinibam teek ſemischi ūenita matematika, bet wixu iſnem tikai pawirſchi un ne wairak kā pirmās tſchetras darbibas. Ži geometrijas eemahzas tikai nepeezeeshamakās wajadſibas preefchā ſemes mehrischanas un iſdaliſchanas starp mantineekeem, tapat ari preefchā pirkſchanas un pahrdoschanas. Bes tam medresē eepaſihstina ar geografiju, ſem kuras ſaprof ſeno tantu roſtahſtus (p. peem. par kahdu ſalu Indijas juhrā, kurā dſihwojot kahdi ſawadi radijumi) un ar pirmām tautas medizinas ſinam. Skolneekus zenschas pahrlēezinat, kā ſinibās ſlehpjas ūilwezes gudriba un tikumiba. Bes tam mahzas no galwas ſinamas grahmatas, kuras pa leelakai dolai uſraſſitas dſejās. Medresē ir trihs klasēs: ſemakā — adna, widejā — ausata, wezačā — ala. Pahrejot wezačās klasēs, eksameni neteek pagehreti. Beidjis mahzitees weenu grahmatu un pahreedams uſ nahkoſcho, skolneeks jau ar to paſchu teek ſkaitits par nahlamā klasē pahrgahjuſchu. Noteikta termina preefchā latras klasē ſaw. Gadas, kā skolneeks noſehd weenā paſchā klasē 8—10 gadus. Skolneeku wezums grosas no 15—40 gadeem. Daſchās medresēs skolneeku ſkaitis naw pahralks par 5—10, daſchās tas ſneedſas lihds 300.

Apluhkojuschi medreši no ahreenes, mehs dewamees tās eelschpuſē. Torna wirſotnē nowed ſchauras akmina trepes, kurās wijs ap torna eelschpuſi. Torna galā atveras burwigs ſkats. Auſtrumōs un deenwidōs lihds padebefcheem pažetas augsti kalni. Seemelōs welkas robaina kalnu rinda, kura ar ſawām ledus wirſotnem noejoſchas ſaules ſahrtōs starōs lihdsinās uguns juhrači. Un ſcho kalnu pakahjē gul Samarkanda ar ſaweeem beeſa ſakuma aplahteeem kischlakem, kuri ſteepjas tahlu uſ ſee- meleem un beigās paſuhd debess malā...

Tagad ſhee torni kalpo newainigam mehrkim. Kā weza ſenlaiku atmina wini ſawās drupās wilina ſatru ſweschineeku un paſneeds tam neaprakſtami jauku ſkatu uſ apkahrtni. Bet bij laiki, kad wiens uſ luhkoja ar ſchaufchalam. No ſcheenees nogahſa daſchadus laundarus un ſwefchtauteeſchus. Noſodito eebahſa maiſā, aifſeheja galu un atſahja walā tikai galwu, pehz kam to nogahſa ſchaufchaligā dſikumā. Starp muhreem eſoſchā laukumā teefaja tos, kas bij noſoditi ar galwas no- zirſchanu, ſpihdsinashamu u. t. t.

Pati medreſe ir milſiga tſchetrſtuhraina ehka ar keegelu ſeenam, kurās no ahrpufes wiſgaram iſtehlotas ar daſchadeem ſihmejuemeem un iſgreeſumeem. Eelschpuſē atrobas keegelu welwes, kurās atgahdina teatra telpas, tadehlt ka wiſapkahrt ir loſchas, kurās wed ſewiſchkas durwiſ. Ais ſhām durwim atrobas ſkolotaju un ſkolenu iſtabinas, kurās war eelkuht zaur daſchadeem koridoreem. Medreſes junits ir lihdsens, noſlahts ar keegeleem. Katra no ſcho triju ehku ſeenam ir 175 pehdas plata. Medreſe ſawā diſchumā pahrfpehj wiſas Samarkandas ehkas. Ir gan wehl zitas ſenlaiku buhwes, eewehrojamas ar ſawu augſtumu, ka par peem. Bibichana moſcheja, kur eſot paglabata Tamerlana ſewa, bet laika ſobs jau ir ſtipri ſagrauſis ſcho moſcheju. Muſulmani ſewiſchlä zeenā tur Timura moſcheju. Pehdejo, ka ari wiſas zitas eewehrojamałas ſen- laiku ehkas, uſbuhweja Timurs (Tamerlans). Pateizotees ſawam prahtam un energijai wiſch emira Hufana laikā ſaſneedſa augſtas tſchinas walſts deenestā un pehz Hufana nahwes 1370. gadā palika par emiru. Pats Tamerlans, wiſa ſkolotaji un daſchi gimenes lozelli ir paglabati ſchāi moſchejā un wiſu peeminekli atrobas aif grefnas marmora ſehtas. Sem moſchejas atrobas pagrabam lihdsiga ruhme, kurā glabajas mineto ſahrki ar uſ wineem peſtiprinatām marmora tahfelitem, kurās eegreeſti daſchi panti iſ korana. Schim pagrabam ir keegelu ſeenas un tahda pat grihda. Wiſa apgaifmo pahra tauku ſwezes leelōs koka lukturōs. Daſchi nelaika peeminekli ir no marmora, bet Tamerlana peemineklis paſtahw no diweem

nefrita gabaleem. Stahsta, ka agrak winsch pastahmejis no weena paščha gabala, bet tizis ſadauſits, kad sagli to reiſ gribejuschi nosagt, bet iſ-baiditi nometuschi ſemē. Sagli Tamerlana peeminelli wairak reiſchu eenehuschi gan Perſijā, gan Kinā, bet katri reiſ tas dabuts atpakal. Wirs breeſnigā kara wadona kapa pazelas gara kahrt ar ſirga aſti galā. Moſchejai ir kruſta weidigs iſſkats. Stuhrōs pazelas tahdi paſchi torni, kā medreſei. Weens no wineem ir jau puſe ſagruwiſ. Moſchejas ahrejais greſnumis jau ſen ir ſawu laiku pahrodihwojis un ſahl pamafam iſnihkt. Eefſchpuſe lido kraukli un ziti putni un ruhpigee ſirnekkli iſſteepi ſawus tihklus wiſhōs faktōs. Samarkandā, kuru tur par Aſſijas un muſulmanu ſchuhpuli, ir daudſ tahdu ſwehtnizu. Wehl japeemin weena no eeweheſrojamatām moſchejam — Schai-Sinda. Schi moſcheja pehz ſartu teikam uſbuhweta uſ ſwehtā Schai-Sinda kapa, kürſch ſenlaikōs te uſturejees un kahda kara laikā dſihws eegahjis ſemē. Muſulmani tiz, kā Schai-Sinds wehl tagad katri peektdeenu iſnahkot iſ ſemes pa zaurumu, wirs kura atrodaſ akmins. Schai deenā wiſch apſtaigajot wiſu pilſehtu, tomehr neweens neteizas wina redſejis, iſnemot weenu ſartu, ar kuru Schai-Sinds eſot ſatiſees un runajis, bet aifſleedſis ſtahtſit ziteem par ſewi. Šarts tomehr neiſturejis un iſſtahtſijis ſawu pediſhwojuſu, bet tāi paſchā nači wiſch ar wiſu gimeni palikuſchi mehmi. Tapat wiſu winu pehznahezeji tagad eſot mehmi. Tahdu ſwehto un par wineem daſchado noſtahtſtu muſulmaneem ir loti daudſ un beechi ween fastopamas garas kahrtis ar galā peefeteem ſihla weidigeem materijas gabaleem, kuri norahda, kā ſche ir kahda ſwehtā kaps, kam garam eedams ſarts nobrauka ar rokam gihmi un bahrſdu, iſrahidams ar to ſawu zeenibu un godbijibū.

Pahra werſtis aif ſartu pilſehtas, uſ ſeemekeem, redſamas kahdas drupu atleekas. Šche atrodamas alas un aifakſhſemes welwes, par kurām ſtarp eedſimteem walda mahtizigas bailes. Wini tiz, kā te ne-labee gari ſargajot kahdas leelas mantas, kuras aprazis ſlawens kara wadonis Aſroſiabs. Bet daſchi, kas tahdeem noſtahtſteem netiz, nodarbojotees ſalafidami drupās dahrgakmenus, pat dimantus un ar loti tei-zamām ſekmem.

Sartu pilſehtas nemas newar fault par pilſehtu. Te ir nebrugetas eelas bes trotuareem, bes eelu luktareem, kuri načts laikā dotu kaut wiſ-wahjako gaſmu. Eelas ir bes kahda ylana un kā ſtrautinſh lozidamās wijs pa ſartu buhdam. Te ſaeetas wairak eelinas kopā, te wijs aifkal iſſchikras un beigās, gahjejam par leelu brihnumu, pawiſam paſuhd.

Neapradusčham zilwelam weegli apmalbites schahdā labirintā. Eelas ir til schaurinas, kā daschā weetā war ar weenjuhgu išbraukt, bet iſſchirtees diweem brauzejeem nefahdi naw domajams. Tomehr eedſih-wotaji ſche nefsajuht nekahda truhkuma: elipaschu wini nepaſihi, bet jahj uſ ehſeleem, pa diweem un trim zilwekeem uſ weena lopa. Ja japahrwed lahdas fmagas leetas, ari to iſbara uſ ehſela waj kameela muguras.

Mahjas weena no otras neatdalas, bet welkas weenā paſchā garā rindā, faweenotas ar besgaligu mahlu ſeenu. Seenā ir masas durwiſ, kuras wed pagalmā; veļdejais weenumehr dalas diwās dalās: pirmā ir eeriſkota ruhme preeksch ſirgeem un baribas nolikſhanas. Schai paſchā dalā ir ari iſtaba preeksch wihreeschu kahrtas weefu ſanemſhanas. Otrā, drusku tihraſkā dalā ir klehtis un tahda pati iſtaba, kā pirmā. Schajā iſtabā ir ſaimneeku dſihwolkis, kur ari peenem weeschnas — ſeeweetes, pee kām wiſeem wihreescheem jaſeet otrā iſtabā. Swescheem wihreescheem eeeja ſchajā dalā ir uſ wiſeem laikeem aisleegta. Kaut gan ſeeweetes eet weesjōs pee paſihiſtamām, tomehr tas noteek loti reti, jo iſeefſhana iſ mahjas teek tureta par nepeeklahjiigu. Jaunām ſeeweetem ir pawiſam aisleegts eet ſweschā mahjā, ja weenigi tikai pee faweeem wezakeem un tomehr wiſai aprobeschotas reiſes. Wiſas iſtabas ir weenada leeluma: 4 arſchinas platas un 8 arſchinas garas, bes logeem un ar diwām durwiſ.

Bagatu ſartu dſihwolki ir iſſihi ar tapetem, uſ kurām uſſihi meti daschadi fantaziſki koki un puķes. Grihdas noklahj ar needru pihteni, wirs kuras iſklahj tepikus. Weenā no iſtabas falteem ir eedobumiſ, kurā ſeemas laikā eeber oglis iſtabas faſildiſchanai, jo krahschau ſche naw. Wirs eedobuma ſtahw neleels ar deki apklahts galbiſch. Iſtabas eedſih-wotaji aufſtā laikā ſehſch ap galdinu un apſedſas ar deku galeem, ſem kureem no kwehloſchām oglem ſakrahjas ſiltums. Wasarā kā ſeemā iſtabas durwiſ ſtahw atwehrtas. Seemā ap galdinu ari gnt. Iſtabas, tapat kā wiſas ſartu ehſas, ir buhwetas no mahleem, ſajaukteem ar fal-ueem un ſmalkeem ſchagareem. Jumti ir lihdseni, noklahti ar dubbleem. Weens jumts ſaweenojas ar otru, tā kā pa juniteem ween war noſtaigat weſelu pilſehtas datu. Šeeweetes un behrni beechi pastaigajas pa ſcheemi juniteem, bet wihreescheem tas ir ſtingri aisleegts, lai neeraudſitu ſweschā pagalmā ſeeweetes ar atſlahtu ſeju.

Sarts reti kād atrodams mahjā. Winsch iſeet tirgotees, ſtrahdat, waj weenlahrſchi bes kahda mehrka klejot pa baſara lauku. Sawu deenas gaitu ſarts eefahl pulkſten peezōs. Peezehlees winsch dodas uſ moſheju.

Pahrnahzis mahjâ, farts kopa ar fawu gimeni dser tehju un ehd plahzenus. Bes tam, raugotees us gada laiku, teek leetoti swaigi augli jeb kaltetas wihnogas. Seemâ tehju dser newis no patwahreem, bet wahra kâlinos ar fahli un peenu. Zöfsehruschi tehju, farti apehd ari beejumus, kurus atsîhst par gahrdumu. Pehz tehjas katris dadas pee fawa darba. Ap pulfsen 12 dser atkal tehju, ehd plahzenus un auglus. Te japeemin, ka farti mases nemas neleeto, bet zep no kweeschu milteem plahmus, apalus plahzenischus. Wispahrigi farti ehd loti mas un sliktu baribu. Man gadijas redset, ka fahds strahdneku pulsinsch natureja pusdeenu. Nösehduschees ap uhdens strautu, tee ehda tos paschus peeminetos plahzenus un smehla no strautina faujâs uhdeni, strehbdami to ka aishdaru. Weenigais labakais farty ehdeens ir pilawa. To pagatawo no rihsa, kuru papreelsch ismeelschê un tad zep auma taukôs, pelleekot galu, burkanus, piparus un masas odsinas, kuras fauz par karakotu. Schis ehdeens ir teescham gahrds. Pehz pusdeenas dser atkal tehju un wakarinu neehduschi leekas gulet.

Sarti mihi apgehrbtees loti raibi; galwâ teem daschadas krahfas ar sihdu ißchuhtas mizites, wirs kurâm ustин tschalmas, ari daschdaschadâs krahfas. Wispatihkamakas ir sneedga baltas tschalmas. Sahbaku soles pastahw no mihksta woiloka, ta ka sahbakus war nehfat tikai galoschâs, kurâm ir loti augstii papehsci. Eejot moşhejâ, sweschâ mahjâ jeb wis-pahrigi dñihwoñli, galoschâs teek astahas preekschnamâ. Eeet dñihwoñli tanî paschâ apawâ, kurâ staigats pa semi, teek turets par grehku. Wirs krekkla teek usgehrbti gari chalati pa diweem un pat trim usreis. Mehteli neteek aishketi, bet weenkahrschi widuzi apfeeti ar drehbes gabalu, weenumehr septinas arschinas garu. Schi pati josta farteem ispilda ari kabatas weetu. Te teek paglabata nauda, tabakas dose u. z. Bagatakee un lepnakee farti gehrbjas platâs sihda jostâs, apkaltâs ar sâdraba gabaleem; chalatus pa leelakai dalai schuj is gaischsilâ tuhka, bet wiswairak no raiba sihda. Seeweefchu apgehrbs ir masak raibs. Mahjâ seeweetes nehsa garus baltus krekkus un tahdas pat platas bikkis. Matus fapin wairak garâs bisës, kuras nokaras gan us pakauscha, gan sahneem. Halatu weetâ seeweetes nehsa maiham lihdsigu uswasku, kursch apsedj ari galwu un astahj walâ tikai gihni, kuru tomehr aisklahi ar no astreem pihtu aissagu. Lihds desmitam gadam meitenes staigâ ar waleju gihmi. Seeweetes krahfo few usazis, azu plakstius un sobus, pahrwesdamas strihpu no weeneem denixeem lihds otreem, pee kam nemas negreesch wehribu us to, waj krahfotâs usazis fakricht ar dabigam waj ne. Schahda

krāhsoschanas padara farty seeweetes loti neglihtas. Rotu un kahju nagi ari teek nokrāhsoti farkanā krāhsā.

Abu kahrtu farty īmehkē kaljanu; zitadas tabakas īmehkēschanas wihses tee nepasihst. Daschi mihi suhkat melno waj salo tabaku. Bes tam mutē tur kahdu dseltanu īweki, kūram naw garfchas nedī īmarschias. Behrneem matus uodsen ar bahrdsas nasi, tikai meitenem atstahj īckip-ñas us denineem un pakaufcha, kuras sapin wairak masās bisēs.

Sewi un behrnius farty apkār ar a muletem, kuri pastahw no garas, īchauras papira lohsnes, farulletas neleelā rulli un noglabatas ahdas waj metala futlari, kuru nehsā pee drehbem peestiprinatu. Papirus pagatawo imami, farty mahzitaji, un pahrdod par 1—2 rubleem. Amuletū nosihme ir daschada: pret meega truhkumu, launeem gareem, laupitajeem u. t. t.

Sawus behrnius farty apgraisa un schai deenā īwin leelus īwehtkus: kanj aunu, wahra daschus pudus pilawa un ūfauz weefus. Sewiščki leeli īwehtki farteem ir kahsas. Wini sahk prezetees no 15. gada. Bruhtgana mahte un radneezeis israuga bruhti. Pehz tam jaunā pahra wezaki lihgst par kalimu, t. i. īewiščku makſu par ūewu. Kalims fahkas no 50 rubleem un īneedsas lihds wairak tuhktoschēem, raugotees us prezineela mantas stahwolli. Pehz lihguma noslehgschanas puše no kalima teek tuhlin ūamalkata un noteikta kahsu deena, kurai tuwojotees bruhtgana tehws pirk īschetrus aunu, weenu gowi un kaſu. Diwas deenas pirms kahsam gowi, kaſu un diwus aunu nosuhta us bruhtes mahju, tapat ari malku, rihsu un burkanus preeksch pilawa pagatawoschanas, un tepikus un dekuš weeseem preeksch ūehdeſchanas. Nahkamās deenas waſarā bruhtgans ar ūaweem radineekeem dudas pehz lihgawas. Pehdejās mahjā to pameelo ar blodu pilawa us ikkatreem trim zilwekeem. Ataizinatais imams laža laulibas ūeremonijai noteiktos gabalus, bet bruhte lihds ūhim paſcham brihscham gihmja neatſeds. Bruhtganam dahuina chalatu, sahbakus un weschu, ko wihsch tuhlin apgehrbj. Pehz pahra stundam wiſi dudas us bruhtgana mahju. Bruhte jahj jahschus, kopā ar ūawu brahli, waj ja wina naw, ar zitu tuwaku radineku. Pa preekschu eet ūehni ar degoschām lahpam. Nonahkuscheem bruhtgana mahjā, pehdejā tehws ūanem jauno ūewu. Pagalma widū uskur uguns ūahrtu, ap kuru wed us ūirga ūehdoscho ūewu, pehz kam ta ar zitām ūeeweetem dudas pagalmā. Ūhe jauno ūainneezi noweb jau preekschlaikus jaunajam pahrim ūagatawotā istabā, kura iſgrefnota ar daschadeem raibeem materijas gabaleem, dekeem un mahjas traukeem. Schai paſchā istabā lihds ar jauno pahri nakti

pawada ari zitas ſeeweetes, tifai jaunee guł aif ſihda aiftara. Wihreeschi waj nu iſkliſt pa mahjam, waj guł turpat weefu iſtabā. Schinis deenās zita neka neleeto, kā ſchidru rihſu putru un tehju. Nahkamās deenas rihſā ſahk ſagatawotees uſ weefu ſanemſchanu, kauj weenu no atlikuscheem auneem, atneſ iſ moſchejas leelu ſatlu, kurā ſewiſchki ſpezialisti pagatawo pilawu no 12 un wairak pudeem rihſa. Pa nakti palikuschee weefi pa- lihds tihrat burkanus, kurinat uguni u. t. t. Beigās, ap pulſten 12 pilaws gataws. Sahk eerastees weefi un to ſtarpa ne tilai paſiſtamee, bet ari gluſchi ſweschhi zilwekeem no kaimineem un moſchejas apmekletajeem. Preelſch ſatreem 3 zilwekeem ir ſewiſchks traufs pilawa un gabals plahzena, kurus fanehmuſchi weefi noſehſtas waj nu turpat uſ grihdas, waj iſeet ahrā uſ eelas, apehd pilawu un aifeet, panemdamı lihds ſatris ſawu plahzeni. Tā tas turpinajas bes miteschanās: weeni nahk, otri aifeet. Pilawu, kā ari zitus ehdeenus ehd bes karotes, taisni ar rokam. Preelſch ſchidreem ehdeeneem ir ſewiſchks, karotei lihdsigs daiks, kurſch ari teek leetots ſopigi — weens eeftrebj ſawu reiſi un dod pehz kahrtas tahlač. Saimneeka peenahkums weefibās ir ſchahds: wiſch wiſu laiku ſtahw pee wahrtēem un kād ſatris garan gahjejs weefis peeleeck roku pee fruhtim un galwu palozibams ſweizina, ſaimneeks atbild ar tahdu paſchu ſweizeenu. Imams weena plahzena weetā dabu diwus, bet goda weefi wehl bes tam pa ſaujai gahrdumu. Wiszeenijamaakeem weefseem dod kaſliti ar 1—2 mahrizkam zuſura, waj ari pahra neleelas zuſura galwas. Seeweetes teek pazeenatas otrā pagalmā. Pa ſwehku laiku ſpehlē muſika — bungas un ſotu ſpeedoſcha taure, kura kauz weenā un taī paſchā tonī. Muſikantus pawada batſhi, t. i. ſehni, kuri uſſautrina ſtatitajus deedami un kuhlenus mesdami. Pehz kahdām trim ſtundam leelaſi pilawa wahriſeens ir apehſts un ja wehl eerodas kahds noſawejees weefis, tas tuhlin aifeet, redſedams iſtuſchotos traufus.

Diwas deenas pehz aprakſtitas balles tahda pati atkahrtos bruhtes wezaču mahjā, uſ kuru balles preelſchwaſarā noſuhta pehdejo atlikuscho aunu. Weefi ſanahk ſwehku apgehrbōs, bet ſaimneeks un mahjas ſaudis paleek ildeeniſchklajōs. No bruhtes tehwa jaunais wihrs un radeneeki dabu čhalatu. Ar to ari kahſas beidsas. Dſihwe ſahk ritet pa iſdeeniſchklām ſleedem. Jaunā ſewa uſ weenu mehnēſti teek atſwabinata no wiſeem darbeem un wahrda pilnā ſinā neka nedara. Pirmās trihs deenās wiſa ſtahw pee ſawas iſtabas duřwim ar aiftahtu gihmi un ſehdu mehnēſchu laikā wihrs nedrihſt wiſai ſiſt. Kaut gan ſarteem, kā muſulmaneem, ſikums atkauj turet wairak ſewu, tomehr ſeelača dala

prez tikai weenu. Daudsseewiba pee farteem naw eerabumâ. Dauds beeschak starp farty laulateem draugeem noteek isschîrshchanâs. No wihra puses ir deesgan feewai pateiki: aida talakum, t. i. aisej no manis un schîrshchanâs ir isbarita.

Swehtku farteem ir mas: Jaunsgads, Urafa un Kurbans. Urasanam feto 30 deenu gawenis, kusch ir loti sawads. Bauru deenu farts neka nedfs ehd, nedfs dser, bet tikklihds noeet faule, ta fahk plihitet un ehst wehl wairak la parastâ laikâ. Wakarâ paehdis, winsch peezelas naakti, pulksten diwos, ehd atkal un pehz tam leelas no jauna gulet. Wisu gawenu laiku farts zenschas deenu pawadit gulcdams, bet naakti ehfdams. Ra jau teizu, gawenî ehd wairak neka parastâ laikâ, pee kam leelâ mehrâ leeto daschabus faldumus un gahrdumus. Wiswairak zeeni nischallu, kuru pagatawo no olas baltuma, faktla ar zukuru, waj wihnogni medu. Paschâ Uraja swehtku deenâ farti dodas us Namasgu. Schi ir leela keegeli ehla, koplâ parkâ. Pehz deewkalposchanas parkâ noteek daschada ussautrinashchanâs austrumneeku garfchâ: tehjas dserfchana, gahrdumu leetoschana, schuhposchanâs un musika. Seeweetes us Namasgu neeet, bet ussautrinajas mahjâ. Namasga teek apmekleta tikai weenreif gadâ, peeminelös swehklös. Bahrejo laiku ap winu klejo tikai brihwée lameeli un sejni kahpelè pa kokeem.

Kurbanu swehti 3 deenas par peeminu tam, ka Abrams upurejis sawu dehlu Tsaku. Turigakee farti lauj aunu, gatavo pilawu un eeluhds weefus. Tikklihds kahdi swehtki jeb balle, farty weeniga ussautrinashchanâs ir winu meschoniga musika, weenigais meelafts — pilaws.

Samarkandâ bes Kreewijas naudas leeto ari Bucharas naudu — tschołus, tangas un tillus. Tschołs ir gluda kapara tipina, $\frac{1}{4}$ kap. wehrtibâ, tanga — sudraba gabals, muhsu 10 kap. leelumâ, bet beesaks un teek wehrtets us 16 kapeikam. Bes sudraba ir ari ta faulta „melnâ tanga”, 6 kap. wehrtibâ. Tilla ir selta gabals, 40 tangu wehrtibâ. Sartu pilsehtâ kaut fo pehrkot, wisadâ sinâ jaegahdâ Bucharas nauda, jo ar Kreewijas naudu te galâ netiksi. Bet isdot freewu naudu kischlakös naw nemas domajams: tur winas neweens nepasihst un nemem preti.

Sawu teefsu un taisnibu farti mellè pee ka sijeem, t. i. tautas teefnescheem, kuri teek ismehleti no eedsimteem. Kasiji isspreesch farty strihdu leetas, kuras wehrtibas sinâ peekriht winu pahrsinai. Pahrshudsibu par kasiju spreediumu war eesneegt fajasâ, t. i. tautas teefneschu fapulzê. Ja ween mas eespehjams, farts zenschas teefatees labâk pee freewu teefam, tadehl ka starp kasijeeni wišai reti fastop goda ſirdi. Kasiji sawas leetas

īsteesā uš musulmanu ūchariata pamata. Pirms Turkestanas eekaroschanas, nospeests no fawas waldbas bahrgeem likumeem, sarts pat uš eelas nedrihksteja balsi runat, bet tagad faslopami weseli wesumi pēdsehrusču fārtu, kuri blauj fawas meschonigās dzeefmas un fāzel katrā zilwekā reebjumu.

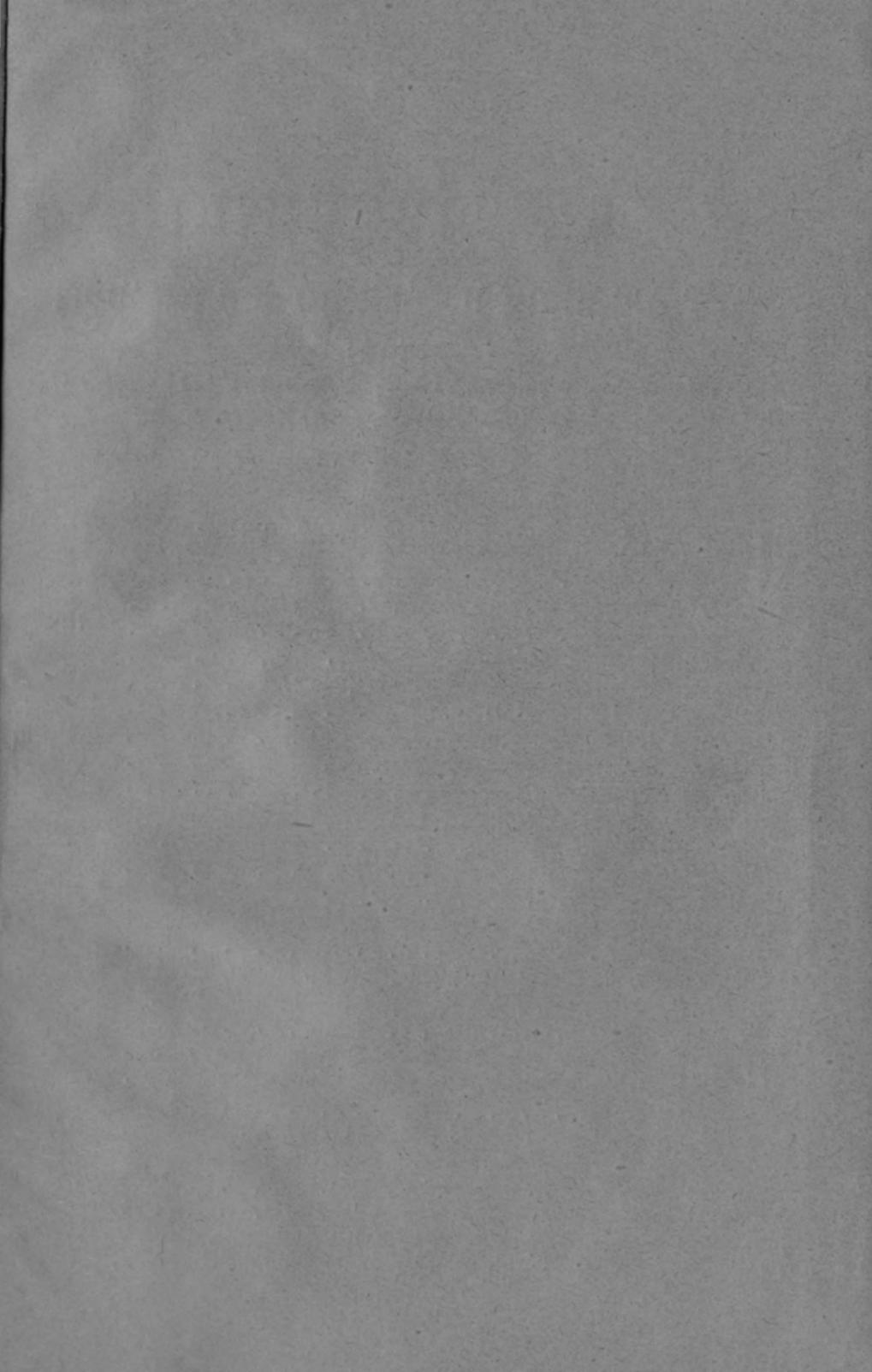
Sarts jau ir pilnigi eepasines ar Europas kulturu, bet winsch to ir sapratis pehz fāweemi eeskateem un isleeto pawisam zitadā nosihmē. Zivilizazijas mehrkis pehz fārta domam naw wis pareisača dsihwes eekahrtoschana un wispahribas labums, bet materialee eenahkumi. Sarts manas tikai uš to, ka weislak iſdabut iš Maſlawas prezes uš parada, pehz tam iſſludinat fewi par maksat nespēhjigu, nodarbotees ar auglofchanu u. t. t.

Sarts ir weiklis līfchis un melis. Pahrdodams fawu prezzi, winsch wišadi zentifees kaut ko nokrahpt, noraut leeku ķapeiku u. t. t. Pehz winu eeskateem tas naw nekahds grehks. Tapat kā Kaukāsijas kalneescheem ūlavā wisnebehbigakee rihkles rahweji, tā fārteem weislakee krāhpneeki un rebineeki.

Lihds zela mehrkim atlīka wairs tikai daschas ūmitas werstu. Wehl daschi jauni Turkestanas stepju ūkati, wehl daschas stanzijas un tad — Taschkenta. Oktobris jau bij eefahzees; weselu mehnēš biju pawadijiss uš zela, attahlinadamees ar katru deenu tahlak un tahlak no dsiimtenes. Tagad nu reis biju zela galā un raudsijos jautajoschi uš fawas nahlamās dsihwes darba lauku, it kā gribedams iſdibinat, waj te atradišču laimi, waj te apmeerinasču fawas dsihšchanās?

Iš wagonā iſkahpis masu brihdi apluhkoju tahlos Hindi-kušha ar ūneegu aplahtos kānius aiz Afganistanas robežas, plāšho, iſkaltusčo stepi un tad fahku spert pirmos ūkus pa plato Taschkentas eelu...

P. Behrsina grahmatu pahrdotawa,

Rigā:

Suworowa eelā Nr. 22 un Tehrbatas eelā Nr. 14.

Tukumā, Leelā eelā Nr. 9.

Manā apgahdibā isnahkuschās waj komisijā nobotās grahmatas:
Abraams Linkols. Wehrgu atswabinatajs. Ar wairakkrāhīgu

Linkolna bildi	20	tap.
Ahbeze (masa), ar drukateem un rakstiteem burteem. No P. Behrsina	10	"
Alga pehz nopolna, Kalnina luga,	40	"
Alkohola albums	10	"
Anjuts un Greetina. Pasača ar bildem	40	"
Aplehgeretas dsirnawas. Emila Solā stahfis.	12	"
Austrums no 1885.—1891. g. à	100	"
Austrums 1892.—1898. g. à	300	"
Austruma turpinajums par semkopibu	80	"
Baskahjeete, Auerbacha stahfis	80	"
Betina un Toms. Stahfis no G. Nieriza ar bilschu wahku. Tulkojis P. Pahwils	25	"
Benjamina Franklina padomi, tagad	5	"
Bilschu ahbeze	10	"
Bites un winu dīshwe. Sarakstijis A. Butlerows. Tulkojis J. Olte	80	"
Bisčkopiba. No Klehtneeku Jndula. Ar 26 bildem, broscheta Braſilija. Etno-geografiskas finas par Braſiliju. Sarakstijis P. Sahlits	40	"
Daba kā araja skolotaja. Klehtneeku Jndula	40	"
Dahrgas Deewa apsolishchanas preeksch wiſām gada deenam. Spurgeona	100	"
Daschi jautajumi par latweeschu walodu, Mühlenbacha	15	"
Dimanta ūmē. Stahfis ar bildem puščkots, broschets	20	"
Dzejoli. Sazerejis Aug. Kaschols	20	"
Dseebaschanas ūwehtku (wispahrejo) bilde	40	"
Dseefmas skolam, trihsbalīgas. No Zimmermann, tagad	30	"
Dīshwes zīhnīnsch. Originalstahfis no Mesjhargu Ērnsta	75	"